

شناسایی و رتبه بندی عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی (مورد مطالعه: شرکت بهره برداری نفت و گاز مسجد سلیمان)

مهدی محمدی والا^۱

محمد تمیمی^{۲*}

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۲/۱۱ تاریخ چاپ: ۱۴۰۰/۰۲/۲۱

چکیده

این پژوهش با هدف شناسایی و اولویت بندی عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی به انجام رسیده است. بر اساس جمع بندی مطالعات پیشین و برپایه داده های بدست آمده از پیاده سازی تکنیک دلفی در میان خبرگان شرکت بهره برداری نفت و گاز مسجد سلیمان و خط مشی گذاران آن سازمان در این حوزه هفت معیار چارچوب ها و مقررات، شفافیت بودجه، عوامل ساختاری، عوامل مدیریتی، منافع عمومی، عوامل عملیاتی و عوامل درون سازمانی به عنوان مولفه های اصلی عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی شناسایی و با بهره گیری از رویکرد سلسله مراتبی و با پیاده سازی نرم افزار اکسپرت چویس اولویت بندی شدند. نتایج بررسی های آماری نشان داد از دید خبرگان شرکت بهره برداری نفت و گاز مسجد سلیمان منافع عمومی با ارزش ۰,۲۰۸ در رتبه اول اولویت عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی قرار گرفته و در رتبه های بعدی عوامل عملیاتی با ارزش ۰,۱۸۱ در رتبه دوم، عوامل مدیریتی با ارزش ۰,۱۵۹ در رتبه سوم، عوامل ساختاری با ارزش ۰,۱۴۲ در رتبه چهارم، شفافیت بودجه با ارزش ۰,۱۲۶ در رتبه پنجم، عوامل درون سازمانی با ارزش ۰,۰۹۷ در رتبه ششم و نهایتا چارچوب ها و مقررات با ارزش ۰,۰۸۴ در رتبه هفتم اولویت بندی عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی را در اختیار دارند، نرخ سازگاری ۰,۰۰۳ نیز در بازه مقبول قرار دارد. این نتایج می تواند تصمیم گیری های مدیران را متحول نموده و سبب برخی تغییرات در نگرش آنها گردد.

واژگان کلیدی

بودجه بندی، منافع عمومی، شرکت بهره برداری نفت و گاز مسجد سلیمان

۱. گروه مدیریت، واحد شوشتر، دانشگاه آزاد اسلامی، شوشتر، ایران. (mohammadivalamehdi@gmail.com)

۲. گروه حسابداری، واحد دزفول، دانشگاه آزاد اسلامی، دزفول، ایران. (نویسنده مسئول: Tamimi.mohammad@gmail.com)

مقدمه

بودجه یک برنامه است و هر برنامه ای مستلزم انتخاب و هر انتخابی تحت تأثیر عوامل زیادی قرار می گیرد که بر مجموعه ای از انتخاب های دیگر اثرگذار می افتد. در حالی که بودجه عمومی برخلاف بودجه های سازمانی که با توجه به روشن بودن اهداف در این سازمان ها، به راحتی تدوین می گردند، به دلیل ماهیت خاص بخش عمومی و درگیری طیف وسیعی از گروه های فشار، ذینفوذ و ذینفع در فراگرد بودجه بندی، امری سیاسی تلقی می شود بنابراین، در انتخاب های بودجه ای، علاوه بر اینکه مباحث فنی دخیلند، عوامل سیاسی نیز از تأثیرگذاری قابل توجهی برخوردارند (چونگ و همکاران^۱، ۲۰۱۷). این امر، به ویژه در کشورهایی که عرصه اجتماعی، به عرصه رانت جویی ها و یک تازیهای مقامات سیاسی تبدیل می شود، با شدت و دقت بیشتری صدق میکند. پس می توان ادعا کرد که وجود انواع گروه های فشار، ذینفع و ذینفوذ، با اهداف و علایق گوناگون و گاه متضاد، احتمال و امکان انحراف مسیر کارآمد و عادلانه بودجه بندی و تخصیص بودجه را فراهم می سازد. بودجه بندی رویه ای با مفروض گرفتن این موارد و به عاریت از تعریف عقلایی خط مشی که تجلی اداره حکومت دانسته شده، دو معیار «منافع عمومی» و «مسائل و مشکلات عمومی» را به منزله «فرا ارزش»، مبنای تخصیص بین اقدامات و خط مشی های حکومت و ایجاد کننده سازش بین عوامل اقتصادی، سیاسی، مالیاتی محور همبستگی ساز بین منافع رقیب و سنگپایه ایجاد اجماع بین کلیه گروه های فشار، ذینفع، ذینفوذ، ذیحق و به طور کلی تجلی گاه اعمال اراده شهروندان تلقی کرده، بر آن است که اگر فعالیت یا نهادی خاص، ناعادلانه و ناکارآمد است یا باید اصلاح گردد و یا منسوخ؛ یعنی منطق اصلی فعالیت و اقدام و عمل دولت و حکومت، عدالت و بهره وری (کارایی و اثربخشی) است (مسلمی و همکاران، ۱۳۹۸). گفته میشود که نحوه کارکرد فراگرد بودجه ای، باید دال بر حاکم گردانیدن قواعد رویه ای مشتمل بر قواعد ثبات رویه، نفی تبعیض دقت یا صحت، اصلاح پذیری، نمایندگی و اخلاقی بودن و معطوف نمودن رویه های بودجه بندی به دو معیار «منافع عمومی» و «مشکلات عمومی» باشد تا چارچوب یا محدوده عمل و اقدام حکومت را عادلانه و اثربخش سازند زیرا در غیاب مجموعه واضحی از اهداف عمومی برای حکومت، آگاهی از نحوه کارکرد صحیح حکومت غیر ممکن می نماید. حکومت ملزم میگردد که با رفتار عقلایی در عرصه بین المللی، در عرصه داخلی نیز در فراگرد صنعتی شدن، به تخصیص های عادلانه و کارآمد مبادرت نماید؛ صنعتی شدن و مدرنیزاسیونی که در مسیر دستیابی به آن، ساختار تصمیم گیری و طرح های پیشنهادی برای اصلاحات حول محور عقلایی سازی، نقشی کلیدی دارد. بدین ترتیب، دو حوزه اقدام و عمل برای حکومت مشخص می گردد: الف) نظر به مفهوم منافع عمومی و نگرشی بلندمدت، از طریق تخصیص های کارآمد و عادلانه در سیستم بودجه ای، سعی در تهییج و تسریع حرکت جامعه (به مثابه سیستم کل) به سوی رشد و پیشرفت و توسعه و تعالی دارد.

ب) نظر به مسائل / مشکلات عمومی ناظر بر احوال آحاد جامعه و با دیدی کوتاه مدت و مشکل گشا، سعی در رفع مسائل یا مشکلات مترتب بر زندگی عامه مردم در مسیر رفاه جامعه دارد (عبداللهی و همکاران، ۱۳۹۸).

تأکید می شود که فقط در این صورت است که می توان ضمن مدنظر قرار دادن مسائل یا مشکلات کوتاه مدت در راستای رفاه جامعه، شاهد سرمایه گذاری هایی شد که مزیت های مطلق مزیت های نسبی و مزیت های رقابتی را با در نظر گرفتن قابلیت ها و ظرفیت های منطقه ای، مورد توجه قرار داده، پیام آور رشد و توسعه مستمر برای کشور باشند؛

¹ Chong, V. K et al

ضمن اینکه با اجماع بر سر مفاهیم منافع و مسائل / مشکلات عمومی توسط کلیه بازیگران عرصه بودجه بندی می توان امیدوار بود که با توافق بر چارچوب منافع عمومی، به قراردادی دست یابیم که همه مقامات مسئول و گروه های نافذ، آن را در اولویت قرار داده، به بهینه سازی کلی سیستم اجتماعی اقدام نمایند و از این رهگذر، خطرات حاصل از بهینه سازی بخشی بر سیستم اجتماعی را به حداقل ممکن کاهش داده و در بهترین حالت، حذف نمایند، در واقع، اگر کشوری خواهان حرکت در مسیر رشد و توسعه مستمر باشد، باید مبنای تخصیص منابع به فعالیت ها، برنامه ها، مداخله ها، اقدامات و خط مشی های خود را با نگاهی دوربرد و همراستا با بهینه سازی کلی سیستم اجتماعی، با حداکثر تدبیر و دوراندیشی در نظر آورد؛ به گونه ای که منابع تجدیدناپذیر در چرخه تخصیص های عادلانه و کارآمد، به گونه ای سرمایه گذاری شوند که خود در چرخه ای تسلسلی، منشأ منابعی برای سرمایه گذاری های دیگر گردند و پیام آور جامعه بهتر و انسانی تر شوند. در این امتداد است که قواعد حاکم بر رویه های تخصیص منابع، معنی می یابند و از طریق حاکم گردانیدن آنها بر رویه های تدوین بودجه و تخصیص منابع، هدایتگر رفتار دولتمردان و بودجه ریزان می شوند و قواعدی را تدوین میکنند که حتی مشروعیت قوانین قانونگذاران نیز در چارچوب آن قواعد معنی می یابند (حق پرست و همکاران، ۱۳۹۸)؛ بنابراین، هر قانونی که محصول سیستم قانونگذاری است، مشروع تلقی نمی شود، بلکه مشروعیت قدرت قانونگذاری، مستلزم به رسمیت شناخته شدن برخی قواعد عمومی است؛ قواعدی که ضمن شکل دادن به زیربنای قدرت قانونگذاری، می توانند محدود کننده قدرت نیز باشند؛ قواعد مشترکی که رعایت آنها، هر گروه از افراد (یا جامعه) را به زندگی در چارچوب نوعی روابط منظم، قادر می گرداند، قواعدی که با رعایت آنها، می توان از نفوذ گروه های متعدد فشار، ذینفع و ذی نفوذ، در فراگرد تصمیم گیری در عرصه های اقدام و عمل حکومت و تجلی گاه مهم این تصمیم ها، یا به تعبیری مهمترین فراگرد تصمیم گیری در نهادهای عمومی یعنی فراگرد بودجه بندی، جلوگیری کرد؛ تجلی گاهی که تصمیم های ناظر بر آن، اثری مستقیم بر زندگی مردم و آینده جامعه دارد. بدین ترتیب، قواعد رویه ای در بودجه بندی رویه ای، همچون چارچوبی، قدرت بودجه ریزان و قانونگذاران را در تخصیص های ناکارآمد و ناعادلانه محدود ساخته، هر آنچه را که خارج از چارچوب منافع عمومی و مسائل یا مشکلات عمومی باشد، غیرقانونی و مردود دانسته، به طور خودکار از عرصه تصمیم گیری بودجه ای و فراگرد تخصیص منابع خارج می نماید (فرجی و همکاران، ۱۳۹۸).

با الحاق چهار ناحیه نفتی؛ لب سفید، قلعه نار، هفتگل و نفت سفید در دی ماه ۱۳۷۷ شرکت بهره برداری نفت و گاز مسجد سلیمان به عنوان یکی از شرکتهای فرعی شرکت ملی مناطق نفتخیز جنوب تاسیس گردید. این شرکت که فعالیت های خود را عملاً از سال ۱۳۷۸ شروع نموده، از قسمت غرب تا ۷۵ کیلومتری پلدختر و از قسمت شرق تا ۲۵ کیلومتری ایزه را شامل می شود.

در حال حاضر شرکت بهره برداری نفت و گاز مسجد سلیمان دارای ۱۱ واحد بهره برداری، ۴ ایستگاه تقویت و تزریق گاز و ۳ کارخانه نمک زدایی در محدوده ای به طول ۴۱۰ کیلومتر فعالیت می نماید. بودجه بندی چنین سازمانی با توجه به فضای بسیار گسترده فعالیت این شرکت و همچنین نیاز صنایع نفتی به بودجه بندی مبتنی بر استاندارد های بین المللی دارای پیچیدگی های خاصی است، از مشکلاتی که می توان بر سر راه تحقق اهداف این شرکت و شرکت های مشابه متصور بود می توان به موانعی که بر اثر تحریم ها بر سر راه تامین اعتبارات تخصصی و تجهیز سازمان وجود دارد اشاره نمود، با این روند، مدیران ارشد و برنامه ریزان سازمان باید بتوانند با اتخاذ رویکرد های مناسب در زمینه تبیین بودجه

سازمان و در نظر گرفتن ابعاد متفاوت تامین اعتبارات اجرایی رویه مناسب را برای برنامه ریزی و بودجه بندی سازمان و تامین منافع عمومی در پیش بگیرند از این رو محقق به مطالعه در این زمینه علاقمند شده و در صدد خواهد بود تا با شناسایی و رتبه بندی عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی زمینه های ارتقا همه جانبه عملکرد سازمان فراهم نموده و برای تحقق اهداف وجودی شرکت راهکارهای لازم را ارائه دهد. مهمترین سئوالی که در این راستا پیش روی محقق قرار دارد این سئوال است که عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی کدامند و اولویت های موجود چگونه است؟

اهمیت و ضرورت پژوهش

اهمیت موضوع به این دلیل است که خط مشی گذاری، تجلی اراده حکومت ها است و بودجه بندی، قلب فراگرد خط مشی گذاری؛ فراگردی که به منزله مهمترین فراگرد تصمیم گیری در بخش عمومی، اصطلاحات مستمری را در راستای عقلایی سازی این فراگرد پشت سر گذاشته است و همچنان نیز نیازمند اصلاحات عقلایی در مسیر هدایت تخصیص های بودجه ای، برای رشد و توسعه و تعالی کشورها است. نظر به این مهم و با تأکید بر این سوال که چرا سیستم های بودجه بندی تا به حال در امر توسعه و پیشرفت کشور موفق عمل نکرده اند (شریف زاده و همکاران، ۱۳۹۸). این پژوهش سعی در شناسایی عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی دارد، رویکردی که معمولاً در کشورهای در حال توسعه، تعریف چندان روشنی از آن وجود ندارد. رویکرد رویه ای به بودجه بندی، نشان داده شد که با تعریف و تعیین و تبیین چارچوب اقدام و عمل حکومت، می توان از تخصیص های ناکارآمد و ناعادلانه بودجه جلوگیری کرد؛ زیرا تدبیر در امور و برنامه ریزی آینده نگرانه براساس اجماع بر معیارهایی صورت می گیرد که نه در عرصه سیاسی و منازعات جناحی، بلکه در عرصه اجتماع و تفکر و اندیشه و به طور کلی تحت تأثیر قوه فکری و عقلی انسان، صورت بندی می شوند.

در بودجه بندی رویه ای، برای جلوگیری از این اقدامات کوتاه نگرانه، با تأکید بر اینکه ملاحظات مربوط به رویه، بازتابی از نحوه اتخاذ تصمیم ها در هر سطحی از سیستم های اجتماعی است، تأکید می شود که هر چه نهادی با اطلاعات کامل و مشارکت بیشتر شهروندان در راستای بیان دغدغه ها و ارزش های شان شکل گیرد، به احتمال بیشتر، ضمن به بار آوردن پیامدهای مثبت برای آحاد جامعه، تصمیم ها و اقداماتش منصفانه تلقی شده و با تمایل بیشتری مورد پذیرش قرار خواهند گرفت. (سید رضایی و همکاران، ۱۳۹۴). با این پیش فرض، آنچه مهم جلوه میکند قواعد رویه ای حاکم بر رویه های تصمیم گیری، به ویژه در مهمترین فراگرد تصمیم گیری بخش عمومی، یعنی بودجه بندی است؛ قواعدی که با حاکم گردانیدن آنها بر رویه های تدوین بودجه، می توان ضمن مدنظر قرار دادن دغدغه ها و ارزش های عامه مردم، به برآورده ساختن کارکردهای بودجه ای دال بر کنترل، مدیریت، برنامه ریزی، پاسخگویی و اولویت بندی دست یافت؛ ضمن اینکه این قواعد در نقش نوعی کنترل پیشنگر عمل می کنند که همچون دیده بانی مسئول، کلیه خط مشی ها و اقداماتی را که متناظر با چارچوب منافع و مشکلات عمومی نباشد، در چرخه ای خودکار از دور تخصیص بودجه ای خارج می گرداند و همواره فرصت اصلاح و بازبینی در آنها را برای خود محفوظ نگه می دارد. بدین ترتیب، هدف اصلی از تعبیه قواعد رویه ای در بودجه بندی، محدود کردن قدرت مسئولان، با هدایت آنها درون چارچوبی است که در نهایت، منافع عامه مردم را مدنظر قرار می دهد؛ تأکید می شود که قواعد رویه ای بودجه

بندی تا زمانی خوب تلقی می شوند که قابل اجرا باشند و به طور مستمر تحت دیده بانی پویا محافظت گردند و مورد بازبینی و بازپردازی قرار گیرند (مسلمی و همکاران، ۱۳۹۸).

واضح است که این سیستم، متمایل به سیستم تصمیم گیری عقلایی بوده، مترصد عقلایی تر کردن فراگرد بودجه بندی در مسیری یادگیرنده است. مشکلی که پیش روی چنین سیستمی قرار می گیرد، سطح بالای نخبگی فنی مورد انتظار از برنامه ریزان و بودجه ریزان است؛ این سطح بالای توان فنی و خبرگی فهم مسائل و مشکلات اجتماعی، همواره در دسترس نیست. از این رو بسیج نهادهای آموزشی برای احراز شایستگی های فنی کافی برای پذیرش و کاربست این سیستم بودجه بندی ضرورت دارد (تودارو و همکاران^۲، ۲۰۱۲). نکته مهم دیگر، ضرورت آمادگی برای تغییر رویه ها و قواعد است. در این سیستم، هر چند بر رویه ها تأکید می شود، ولی هیچ رویه ای محتوم و لایتغیر تلقی نمی گردد و همواره ضرورت پیش بینی ظرفیت و قابلیت، برای تجدیدنظر مستمر در رویه های موجود، مدنظر قرار می گیرد (ویلوگی و همکاران^۳، ۲۰۱۴). بودجه بندی رویه ای یک نکته اتکاء غیر قابل اجتناب دارد و آن پابندی به اصول عدالت اجتماعی است؛ یعنی همواره باید عدالت اجتماعی را سنگ محک و معیار حفظ یا توسعه رویه ها قلمداد کرد. به هر حال داشتن رویه معقول، کارگزاران را از این بهانه متداول باز میدارد که (برنامه موجود قابل اجرا نیست) زیرا در این رویکرد، در صورتی که این ادعا درباره رویه ها به اثبات برسد، می توان رویه ها را تغییر داد؛ ضمن اینکه به طور کلی، رویه ها نسبت به برنامه های قطعی، انعطاف پذیرتر و یادگیرنده تر جلوه می کنند، اما در مقابل انحراف از مقاصد بودجه، در تعهد به حل مشکلات عمومی و تحقق منافع عمومی، محکم و پایدار ظاهر می شوند. نکته مهم این است که بودجه رویه ای، بودجه ای هدایت شونده است که تا مرحله نیل به هدف یا تحقق منافع عمومی قابل اصلاح خواهد بود.

شرایط سخت فعالیت شرکت های نفتی و وجود غول های نفتی بزرگ در منطقه عرصه فعالیت های شرکت های نفتی را تبدیل به فضای پر تنش و دشواری نموده است، برنامه ریزی برای تحقق اهداف آرمانی سازمان و موانع و مشکلاتی که در این راستا وجود دارد بودجه بندی شرکت های نفتی را با چالش های زیادی روبرو نموده است، مدیران و برنامه ریزان سازمان باید با دریافت اطلاعات و داده های صحیح و صریح از جوانب سازمان، فعالیت ها و فرایندهای اجرایی و رویکرد های رقابتی داخلی و خارجی، رویه مناسب را برای بودجه بندی تخصصی در نظر گرفته و برای ساماندهی استراتژیهای سازمان و تامین منافع عمومی در کنار تحقق اهداف سازمان چاره ای بیاندیشند، غفلت از این موضوع و یا در نظر گرفتن برنامه های سازمانی به صورت تک بعدی می تواند هزینه های مادی و معنوی زیادی را برای سازمان در بر داشته باشد. از این رو باید با در نظر گرفتن مبانی علمی و نظری مناسب و استناد به مطالعات میدانی معتبر زمینه های تامین داده های حقیقی برای تصمیم گیری رویه ای در خصوص بودجه سازمان فراهم گردد، ارزش فعالیت های شرکت های نفتی در شرایط بحرانی موجود به مراتب بیش از پیش شده و استنباط صحیح مدیران و برنامه ریزان سازمان از نیازهای سازمانی و فضای رقابتی فعالیت سازمان می تواند اهمیت ویژه بودجه بندی رویه ای را اثبات نماید. از این رو استفاده از ظرفیت های علمی و پژوهشی و استناد به مطالعات میدانی معتبر می تواند این روند را تسهیل نماید.

^۲ Todaro, Michael P et al

^۳ Willoughby, K et al

سؤالات تحقیق

۱- عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی در شرکت بهره برداری نفت و گاز مسجد سلیمان کدامند؟

۲- وزن دهی عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی در شرکت بهره برداری نفت و گاز مسجد سلیمان چگونه است؟

۳- رتبه بندی عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی در شرکت بهره برداری نفت و گاز مسجد سلیمان چگونه است؟

مبانی نظری بودجه بندی رویه ای

بودجه ریزی از متداول ترین ابزارهای حسابداری است که سازمانها برای برنامه ریزی و کنترل مورد استفاده قرار میدهند. سیستم بودجه ریزی نگاه مدیران را متوجه آینده میسازد مدیران از زاویه نگاه به آینده و برنامه ریزی میتوانند مشکلات بالقوه را پیش از وقوع پیش بینی و علاج کنند سپس مدیران میتوانند به جای مبارزه با مسایل روزانه درصدد بهره برداری از فرصت های بالقوه بر آیند به گفته یک صاحب نظر به ندرت شرکتی برای شکست برنامه ریزی می کند ولی بسیاری از شرکتها به سبب برنامه ریزی نکردن سرنگون میشوند. با استفاده از بودجه میتوان آثار مالی فعالیت ها را با هدف بهبود مستمر و کاهش هزینه ها به صورت کمی بیان کرد همچنین درک ردیابی هزینه ها و تخصیص هزینه ها به مدیران این امکان را میدهد که آثار ناشی از مبالغ مختلف فروش و هزینه های پیش بینی شده را بر صورت سود و زیان بودجه ای و ترازنامه بودجه ای بررسی کنند (احمدی و همکاران، ۱۳۹۶).

بودجه یک طرح مقداری مشروح و کامل به منظور استفاده از منابع واحد تجاری در دوره ای معین است و یا اینکه پیش بینی برنامه عملیات آینده است بر اساس روند گذشته و اطلاعات موجود در غالب اطلاعات کمی به واحد پول. ذکر این نکته اساسی است که برنامه ریزی مالی سالانه در یک شرکت یا واحد تجاری با تهیه بودجه جامع صورت میگیرد. سیستم های بودجه بندی، بیشتر در سازمانهای بزرگی وجود دارند که دارای تکنیک های رسمی و پیچیده هستند با این حال نباید فایده های را که بودجه بندی به سازمانهای کوچک میسرساند نادیده گرفت. بسیاری از مدیران مدعی اند که عدم اطمینانی که ویژه سازمان شان می باشد مسئله بودجه بندی را در آن سازمان غیر ممکن می سازد با این وجود تقریباً همیشه در هر نوع صنعتی، سازمانهایی وجود دارند که از نوعی سیستم بودجه بندی استفاده می کنند. معمولاً این سازمانها در زمره پیشتازان آن صنعت بخصوص بوده و موضوع بودجه بندی را امری الزامی به حساب می آورند. هواداران سیستم بودجه بندی بر این باورند که فایده های حاصل از بودجه بندی تقریباً بر هزینه هایش می چربد بدیهی است که در بیشتر سازمانها وجود نوعی برنامه بودجه بندی مفید می باشد. بطور کلی بودجه یک برنامه مالی است. شامل کلیه فعالیتهای رویه ای و مالی بوده که برای یک دوره معین (معمولاً یک سال مالی) در نظر گرفته می شود (نیازی و همکاران، ۱۳۹۴).

ماهیت بودجه ریزی رویه ای

همانطور که عنوان شد بودجه رویه ای عبارتست از برنامه سالانه به همراه بودجه سالانه که رابطه میان میزان وجوه تخصیص یافته به هر برنامه با نتایج به دست آمده از اجرای آن برنامه را نشان می دهد. این بدان معنی است که با میزان مشخص مخارج انجام شده در هر برنامه، باید مجموعه معینی از اهداف تامین شود.

یک بودجه رویه ای، شامل دو فرایند یکی از بالا به پایین^۴ و دیگری از پایین به بالا^۵ که به طور همزمان به اجرا در می آیند. وظیفه برنامه ریزان ارشد و سیاستگذاران (در سطوح بالا) تعیین اهداف و مقاصد برنامه هاست. آنها باید به طور تقریبی میزان منابعی را که انتظار می رود برای پشتیبانی و کمک به تحقق این اهداف مورد نیاز است را تعیین کنند. علاوه بر این سیاستگذاران باید شاخص های نتیجه^۶ را که مشخص کننده درجه تحقق اهداف با توجه به میزان منابع به مصرف رسیده است، تعریف کنند. مدیران سطوح پایین تر باید اهداف، مقاصد، میزان منابع و شاخص های سنجش نتایج را تدوین کرده باشند. این مدیران و سازمان های تحت پوشش آنها در موقعیتی قرار دارند که می توانند برنامه سالانه ارائه شده از سوی برنامه ریزان و سیاستگذاران را تحقق بخشند؛ آنان به خوبی ساز و کار اجرایی برنامه ها را می شناسند و می توانند فعالانه به سیاستگذاران در تعریف و بازنگری برنامه های سالانه سازمان های خود یاری رسانند.

بودجه ریزی رویه ای با آگاه کردن تصمیم گیران به اطلاعات بهتر درباره نتایج هر برنامه و مجموعه برنامه هایی که برای رسیدن به اهداف مشترکی به کار می رود، توانائی تصمیم گیران را در ارزیابی درخواست های بودجه ای دستگاه های اجرائی افزایش می دهد. این موضوع ابعاد فنی مسئله را تشکیل می دهد؛ در حالی که تخصیص منابع نیازمند انتخاب سیاسی نیز هست.

یک بودجه رویه ای تمامی فعالیت های مستقیم و غیرمستقیم مورد نیاز در برنامه ها و نیز تخمین دقیقی از هزینه فعالیت ها را در بر میگیرد. به عنوان مثال اگر شاخصی فعالیت (واحد حجم کار) «تحقیقات جنائی» در یک ارگان دولتی، تعداد پرونده هایی باشد که به نتیجه رسیده است، مراحل انجام کار و فعالیت های تشکیل دهنده آن، حلقه رابطی است که منابع را به نتایج مرتبط می سازد. با ثبت و اندازه گیری منابع به مصرف رسیده در هر فعالیت و در هر مرحله، هزینه کل و هزینه سرانه هر واحد از اطلاعات بدست آمده را می توان محاسبه کرد و آن را به نتایج نهائی مرتبط ساخت. در واقع بودجه ریزی رویه ای به دنبال افزایش درک تصمیم گیران از پیوندهای منابع درخواستی و نتایج عملیات مورد نظر است. این مسئله برای نهادینه کردن اصلاح مدیریت رویه ای نیز دارای اهمیت است. اگر نتیجه این عمل، اطلاعات عملکرد بهتر و قابل اتکاتر باشد، می تواند فرآیند بودجه ریزی را به عنوان مهمترین فرآیند مالی سالیانه دولت بهبود بخشد (پناهی، ۱۳۹۸).

مراحل انجام بودجه ریزی رویه ای:

بودجه رویه ای در واقع همان بودجه برنامه ای است که به نحو دقیق تر و روشن تری اجرای برنامه ها را از دیدگاه، فایده و هزینه تجزیه و تحلیل می نماید و با روش اندازه گیری حجم کار، قیمت تمام شده تولید با فرمت را به دست می آورد و با نورمها و استانداردها مقایسه تطبیق و تحلیلی می نماید و به علل افزایش قیمت تمام شده واقف می گردد و در نهایت به مدیریت سازمان کمک می کند.

اساس بودجه ریزی رویه ای بر پایه چهار اصل استوار است که با به کارگیری آنها هزینه هر واحد عملیات به سادگی تعیین می گردد:

^۴ Top- down Approach

^۵ Bottom- up Approach

^۶ Outcome measures

روش اندازه گیری^۷

حسابداری قیمت تمام شده^۸

استفاده از نورم (هنجار)^۹

استفاده از استانداردها^{۱۰} (ورمزیار، ۱۳۹۷)

در بودجه رویه ای حجم کار بر اساس یکی از روش های قیمت تمام شده یا اندازه گیری کار دقیقاً محاسبه می گردد. فرایند بودجه ریزی رویه ای از سه مرحله تشکیل شده است:

الف) تعیین اهداف و نتایج مورد انتظار

ب) برآورد هزینه ها، اعتبارات برنامه ها و فعالیت های لازم برای تحقق اهداف

ج) تعیین شاخص های کمی برای برآورد عملکرد هر برنامه یا فعالیت

به طور خلاصه مراحل بودجه ریزی رویه ای در نمودار ۵-۲ تشریح شده است (عباسی، ۱۳۹۸).

منافع عمومی

«منفعت عمومی» سطحی از سود و فایده تلقی می شود که همگان یا عموم افراد جامعه از آن برخوردار خواهند بود یا اموری که منفعت و فایده آن عاید عموم افراد جامعه می شود. علیرغم وضوح نسبی ترکیب «منفعت» و «عمومی»، این مفهوم نیز مانند اغلب مفاهیم حاضر در علوم انسانی، از تشتت در تعریف و تبیین، به دور نمانده و تعابیر متفاوتی از آن ارائه شده است تا آنجا که به اعتقاد برخی، مفهوم منفعت عمومی به همان اندازه که مفهوم «عمومی» گسترده است، دامنه دارد؛ و به تعبیر برخی دیگر، این مفهوم بسیار نسبی و اتفاقی و انعطاف پذیر است و به اعتبار زمان و مکان تفاوت می کند.

به طور کلی میتوان سه رویکرد را در مورد تعریف این مفهوم مشاهده کرد: در یک رویکرد به جای تعریف منطقی از این مفهوم، به بیان مصادیق آن پرداخته شده است تا از این طریق، این مفهوم برای مخاطبین روشن گردد. به عنوان مثال، برخی نویسندگان معتقدند منفعت عمومی در سه موضوع خلاصه می شود: کشف و افشای جرایم، حفاظت از بهداشت و سلامت عمومی، ممانعت از گمراه شدن مردم با اظهارات افراد یا نهادهای مختلف برخی از حقوقدانان داخلی نیز سعی کرده اند بدون ارائه تعریفی از این مفهوم، صرفاً به بیان مثال ها و مصادیقی از آن بپردازند. پر واضح است که چنین تبیینی، تعریف، تلقی نمی شود و صرفاً بیان مصادیق یک مفهوم و آن هم در یک بستر فکری و اجتماعی خاص است و نمی تواند برای جوامعی خارج از آن بستر، معنا و مفهوم داشته باشد.

در رویکرد دوم، منفعت عمومی به شیوه غایت گرایانه و بر اساس جامعه هدف، مورد تعریف قرار می گیرد و آن را «هر آن چیزی» می دانند که «همگان از آن منتفع می شوند». بر این اساس، منفعت عمومی عبارت است از «هر نوع اقدامی که موجب ایجاد منفعت و سود برای عموم شود». برخی از اساتید حقوق اداری در فرانسه نیز با چنین رویکردی، نفع عمومی را «در برگیرنده منافع مشترک تمامی اعضای یک گروه» دانسته اند.

⁷ Work Measurement

⁸ Cost Accounting

⁹ Norms

¹⁰ Standards

بر این تعریف نیز این ایراد وارد شده است که اغلب مردم عملاً از آنچه که منفعت عمومی نامیده می شود انتفاع نمی برند؛ مثال استفاده از جاده ها یا برنامه سلامت عمومی ممکن است برای بسیاری از مردم موضوعیت پیدا نکند. البته برخی نویسندگان برای رفع این ایراد، منفعت عمومی را اینگونه تعریف کرده اند: «هر نوع شیء یا کاری که سود آن عائد عموم مردم گردد و یا بخشی از مردم بدون آنکه خصوصیات شان منظور گردد از آن برخوردار شوند».

بر اساس رویکرد سوم، تعریف منفعت عمومی بر اصول و معیارهای کلی بنا نهاده می شود تا هم ایراد وارد بر رویکرد اول مرتفع شود و تنها یکسری منافع خاص را در بر نگیرد و هم ایراد وارد بر رویکرد دوم را رفع نماید و استفاده محدود از یک خدمت، آن را از دایره منفعت عمومی خارج نسازد. در این رویکرد، منفعت عمومی را چیزهایی می دانند که برای همه یا تعداد بسیار زیادی از مردم «حائز اهمیت و ارزش» باشد و برای آنها - فارغ از آنکه عمال هم از آن منتفع شده اند یا خیر - مطلوبیت داشته باشد. چنین رویکردی را می توان در تعریف انجمن بین المللی حسابداران از منفعت عمومی مشاهده کرد که در آن «عمومی» شامل بزرگترین دامنه جامعه و شامل همه چیزهایی که نزد افراد یا جامعه، دارای ارزش است می باشد. البته این انجمن بیان داشته است که تفاوت در فرهنگها، ارزش های اجتماعی و سیستم های اخلاقی باید در تعیین اینکه منافع عمومی چگونه ارائه شوند و چه نهادهایی آنها را عرضه کنند مورد توجه قرار گیرد. تعریف دیگری که می توان در این رویکرد از آن نام برد نیز منفعت عمومی را هر آن چیزی می داند که نیازهای مشروع شهروندان را برآورده می سازد (بیدرام، ۱۳۹۸).

در مجموع، با تلفیقی از تعاریف رویکرد دوم و سوم می توان منفعت عمومی را هر آن چیزی دانست که برای عموم افراد جامعه دارای ارزش و سودمند تلقی می شود و همگان، امکان بالقوه استفاده از آن را خواهند داشت.

مفهوم منفعت عمومی علیرغم معنای ساده ای که از آن به ذهن متبادر می شود، حداقل به دو گونه متفاوت مورد تعریف قرار گرفته است که از حاصل جمع این تعاریف می توان آن را «هر آن چیزی که برای عموم جامعه سودمند و حاوی ارزش است» معنا کرد. این مفهوم از دیرباز مورد توجه اندیشمندان بوده است اما از قرن ۱۷ و پس از تبیین دوباره آن توسط کسانی مانند جرمی بنتام و جان استوارت میل، مورد اقبال دانشمندان سایر حوزه ها نیز قرار گرفت تا آنجا که استاد والین آن را به عنوان مبنای توجیه حقوق اداری قرار داد. از آنجا که مفهوم منفعت عمومی در تعریف خدمات عمومی و کالاهای عمومی قابل مشاهده است، لذا شیوه های گوناگون ارائه آن بر مبنای شیوه های ارائه خدمات عمومی تبیین می گردد که در قوانین و مقررات داخلی نیز از تمامی این شیوه ها استفاده شده است. درخصوص رابطه بین منفعت خصوصی و منفعت عمومی بیان گردید که در کلمات نویسندگان، دو حالت قابل ملاحظه است: تعارض منافع عمومی و منافع خصوصی و همبستگی منافع عمومی و منافع خصوصی. در حالت اول برخی سعی در برتری دادن منافع عمومی بر منافع خصوصی دارند و برخی دیگر معتقدند توجه به منفعت خصوصی تک تک افراد، لاجرم منفعت عمومی را در پی خواهد داشت. در نظریه همبستگی منفعت عمومی و منفعت خصوصی، بنابر این گذاشته شده است که راه تامین منافع فردی، تامین منافع عمومی و راه تامین منافع عمومی، تامین منافع خصوصی افراد دانسته می شود. در بررسی فقهی پیرامون منفعت عمومی، از آنجا که ماخذ مستقلی در مورد این مفهوم در کتب فقهی مشاهده نمی شود ناگزیر آن را در خلال سایر مفاهیم مشابه باید جستجو کرد. در این بررسی، حضور مفهوم منفعت عمومی در «حسبه»، «مصلحت»، «فی سبیل الله»، «وقف»، «انفاق»، «صدقه» و ... مطرح و مورد مطالعه قرار گرفته است. در بررسی حقوقی پیرامون منفعت عمومی، ضمن توجه به این نکته که اساساً کارکرد اولیه و اصلی همه قوانین، تامین منافع عمومی جامعه است، علاوه بر

جهت گیری تمامی قوانین به تامین منافع عمومی، به حضور نسبتاً صریح این مفهوم در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و نیز قانون مدنی، قانون مجازات اسلامی و قانون مدیریت خدمات کشوری مشاهده می شود. در قوانین عمومی کشور در خصوص توجه به منفعت عمومی دو دسته از قوانین را می توان از هم تمییز داد: قوانینی که در جهت تامین منافع عمومی، مالکیت خصوصی افراد را قابل تحدید و سلب می دانند و قوانینی که الزامات یا محدودیت هائی را بر افراد در جهت تامین منافع عمومی تحمیل می نماید (مستقیم، ۱۳۹۷).

پیشینه پژوهش

پیشینه داخلی

رضایی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی با این عنوان «شناسایی عوامل موثر بر اجرای بودجه ریزی رویه ای» پرداختند. در ایران از اوایل دهه ۱۳۹۸ تصمیم بر تغییر در نوع و شکل بودجه ریزی مطرح گردیده است که ابتدا در بودجه سالانه و در سال های بعد، در قوانین فرادستی مطرح شد ولی علی رغم قوانین تصویب شده تاکنون اجرای این شیوه به نحو مطلوبی تحقق نیافته است. تغییر شیوه بودجه ریزی رویه ای در دستگاه های دولتی با چالش های درون سازمانی و برون سازمانی روبرو بوده است. از میان عوامل برون سازمانی با عوامل محیطی و اندازه دولت به عنوان مهمترین عوامل روبرو بوده و برای عوامل درون سازمانی می توان به تطابق میان تجهیزات، منابع انسانی و منابع مالی به عنوان مهمترین چالش اشاره نمود. بودجه ریزی رویه ای را می توان از طریق تمرکز به عوامل ذیل به گونه ای مطلوب اجرایی نمود: ۱- توجه به فرهنگ و رهبری؛ ۲- تعهد و حمایت از اجرا؛ ۳- شرایط گروه هدف؛ ۵- توجه به گرایش مجریان و جو سازمانی (رضایی و همکاران، ۱۳۹۸).

مسلمی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی با این عنوان «امکان سنجی استقرار بودجه ریزی رویه ای در دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی بابل» پرداختند. این تحقیق از نظر هدف کاربردی و از نوع تحقیق های تحلیلی است که در آن برای جمع آوری اطلاعات از هر دو روش کتابخانه ای و میدانی استفاده شد. جامعه آماری تحقیق، شامل ۳۰ نفر رئیس و کلیه معاونین، مدیران مالی، مدیران برنامه و بودجه، کارشناسان بودجه دانشگاه، روسا و معاونین مالی دانشکده ها و بیمارستان های دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی بابل می باشند که با استفاده از سرشماری نظرات آنها با نرم افزار SPSS ۲۰ مورد تحلیل قرار گرفت. بر اساس یافته های تحقیق حاضر، توانایی (ارزایی عملکرد، نیروی انسانی، فنی)، اختیار (قانونی، رویه ای، سازمانی) و پذیرش (سیاسی، مدیریتی، انگیزشی) به عنوان موانع استقرار بودجه ریزی رویه ای تشخیص داده شدند (مسلمی و همکاران، ۱۳۹۸).

پیشینه خارجی

کورستی و همکاران^{۱۱} (۲۰۱۹) در پژوهشی با این عنوان «بودجه بندی رویه ای: چارچوبی هدایت شونده برای معطوف ساختن سیستم بودجه بندی به تحقق منافع عمومی» پرداختند. نظر به چنین ضرورتی، هدف این پژوهش، ارائه چارچوبی برای عقلایی ساختن فراگرد بودجه بندی با اتخاذ رویکرد رویه ای برای بودجه بندی است. در این رویکرد، به عاریه از ادبیات خط مشی، دو معیار منافع و مشکلات عمومی به منزله محدوده فعالیت حکومت در نظر گرفته شده، چنین استنتاج می شود که با معطوف شدن رویه های بودجه به این دو معیار و حاکم گردانیدن قواعد رویه، می توان ضمن جلوگیری از انحراف بودجه توسط بازیگران فراگرد بودجه ای، بودجه بندی را در مسیری عقلایی هدایت نمود و از این رهگذر،

¹¹ Corsetti, G et al

با فراهم ساختن چارچوب تخصیص کارآمد و عادلانه بودجه، ضمن برآورده ساختن نیازها و خواسته های خردمندان شهروندان، مشروعیت حکومت را تقویت نمود (کورستی و همکاران، ۲۰۱۹).

تالمون و همکاران^{۱۲} (۲۰۱۹) در پژوهشی با این عنوان «بررسی و اولویت بندی عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای در جهت اصلاح الگوی مصرف» پرداختند. تحقیق پیش رو با هدف بررسی و اولویت بندی عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای در جهت اصلاح الگوی مصرف به انجام رسیده است. به همین منظور از پرسشنامه استاندارد به هفت مولفه و در ۲۹ سوال استفاده شده است. پایایی تحقیق با حد ۰٫۷۶۵ مورد قبول واقع شد. نتایج تحقیق نشان می دهد که تمام مولفه های پژوهش دارای اهمیت بوده و عامل توجه به تعهد به اجرا بیشتر از مولفه های دیگر بر بودجه بندی رویه ای در جهت اصلاح الگوی مصرف تاثیر گذار است.

روش شناسی

این تحقیق از نظر هدف، کاربردی و از جهت روش گردآوری داده ها، توصیفی و به طور مشخص ترکیبی از نوع توصیفی-اکتشافی است.

جامعه آماری از سایر جوامع باشد. جامعه آماری این تحقیق خبرگان در شرکت بهره برداری نفت و گاز مسجد سلیمان می باشد. خبرگان عبارتند از افرادی که دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد و بالاتر و سوابق مدیریتی و متخصص در زمینه مورد بحث و دارای سابقه فعالیت بیش از ۱۵ سال می باشند. روش نمونه گیری مورد استفاده در این پژوهش روش هدفمند می باشد؛ که با این روش تعداد ۱۳ نفر انتخاب می شوند.

تجزیه و تحلیل اطلاعات مبتنی بر تحلیل آمار توصیفی می باشد و اولویت گذاری نهایی با استفاده از فرآیند تحلیل سلسله مراتبی استفاده شده است.

یافته ها

جنسیت؛ ۱۰۰ درصد از پاسخگویان را مردان تشکیل می دهند.

سن؛ ۸ درصد از پاسخگویان ۴۰ سال و کمتر، ۵۴ درصد از آنان بین ۴۰-۵۰ سال و نهایتاً ۳۸ درصد از پاسخگویان بیش از ۵۰ سال دارند.

تحصیلات؛ ۱۵ درصد از خبرگان دارای مدرک کارشناسی ۴۶ درصد دارای مدرک کارشناسی ارشد و ۳۹ درصد از خبرگان دارای مدرک دکتری هستند.

شناسایی معیارهای مؤثر و ساخت سلسله مراتبی

در گام نخست با درک کامل مفاهیم و شناسایی ابعاد و مؤلفه های مسئله تحقیق، هدف کلی مسئله، با نظر متخصصین و خبرگان حوزه مدیریت و خط مشی گذاری شرکت بهره برداری نفت و گاز مسجد سلیمان می باشد. با توجه به ادبیات موضوع و بررسی وضعیت جامعه پژوهش، عوامل مرتبط و درگیر به مسئله مشخص شده اند. به عبارتی عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی در شرکت بهره برداری نفت و گاز مسجد سلیمان مشخص شدند. برای شناسایی عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی اقدام به ایجاد پانل دلفی در میان متخصصین و خبرگان حوزه مدیریت و خط مشی گذاری شرکت بهره برداری نفت و گاز مسجد سلیمان گردیده و پس از مصاحبه و استفاده از فرم های باز اظهار نظر در خصوص زیر معیارهای عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد

¹² Talmon, N et al

تحقق منافع عمومی و پس از بررسی های دقیق نتایج این نظر سنجی ها تعداد ۳۵ زیر معیار «آزادی عمل در اجرای قوانین، سادگی اجرای ابعاد بودجه، پیروی از دستورالعمل ها و هزینه اعتبارات در ردیف های بودجه ای تعیین شده، اجتناب از جابجایی هزینه های عملیاتی و تخصیصی در سازمان، ارائه مبنائی صحیح برای اتخاذ تصمیم در خصوص تخصیص منابع، تمرکز بر شفافیت تمام و کمال فرایند های بودجه ای برای اطمینان از صحت هزینه های صورت گرفته از دید دستگاههای نظارتی، برپایی سیستم های مدرن مبتنی بر فناوری اطلاعات برای پایش دقیق هزینه ها، تخصیص اعتبارات و...، ارزیابی مستمر عملکرد مدیران و مبنا قرار دادن نتایج عملکرد به عنوان یکی از معیارهای تخصیص اعتبارات، تضمین و تحکیم پاسخگوئی از طریق مبادله موافقتنامه بین مدیران و مسئولین دستگاه های اجرایی و بین مسئولیت دستگاههای اجرایی و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور (به نمایندگی از طرف دولت)، ارائه مبنائی برای پاسخگوئی و دادن اختیارات لازم به مدیران در انتخاب نهادهای لازم برای تولید محصولات مورد نظر، تاکید بر رشد بی توقف فناوری در فرایند های عملیاتی، تلاش برای تبیین شرایط پیچیده سازمان در تخصیص اعتبارات و بودجه های مربوطه، تسریع بخشیدن به استقرار سیستم مدیریت جامع، عملکرد و حصول نتایج مناسب، تقویت حس مسئولیت پذیری مدیران در قبال اتخاذ تصمیمات تاثیر گذار بر فرایند بودجه در قالب افزایش پاسخگوئی دستگاههای اجرایی، ساختارمندی نحوه تخصیص منابع و افزایش کارایی و اثر بخشی منابع، ایجاد یک فرایند منطقی برای تصمیم گیری درخصوص بودجه که به طور مستقیم با فرآیند برنامه ریزی، اجرا، کنترل، ارزشیابی و گزارش عملکرد در ارتباط است، تمرکز بر رهبری منعطف و ساختار یافته برای اجرای استراتژیهای عملیاتی سازمان، تعهد مسئولین در قالب انسجام سازمان در کنترل هزینه های سازمانی، تبیین ابعاد وابستگی سازمان به منابع و توانمندی های خارج از سازمان، آموزش و توسعه دانش عملیاتی و اجرایی در بخش های بودجه ای، بکارگیری مشاوران توانمند و تحلیل گر در زمینه تبیین و تشریح نحوه هزینه کرد اعتبارات تخصیصی، تمرکز فرآیند تصمیم گیری روی مهمترین مسائل و چالش هایی که دستگاه اجرایی با آن مواجه است. برپایی ردیف خاص بودجه ای در اقدامات زیست محیطی، تمرکز بر بکارگیری فناوری های نوین و تجهیزات مدرن در فرایند های سازمانی، تاکید بر بکارگیری و بهره مندی از دانش و تخصص داخلی و تخصیص بخشی از هزینه های پروژه ها برای تحقیق و توسعه در زمینه ایجاد و توسعه فناوری بومی سازی شده، در نظر گرفتن ابعاد زیست محیطی فرایند های اجرایی در تخصیص بودجه لازم، تاکید بر آموزش تخصصی مجریان در تخصیص و تعیین اعتبارات اجرایی و عملیاتی، چارچوب زمانی واقعی برای بودجه بندی، بهبود تصمیم گیری در مورد موثرترین راه برای استفاده از منابع محدود سازمان، بهبود عملکرد از طریق پیوند دادن بودجه و عملکرد برنامه، بهره گیری از روش علمی و انعطاف پذیر، به منظور سازگار ساختن فرآیند بودجه ریزی با تحولات توسعه. مشروعیت سازمان، عملکرد، اعضا، و مدیران و عملکرد آنها، منطقی بودن هزینه ها و اعتبارات درخواستی، نظارت مناسب و تخصیصی بر فرایند های تعیین و تخصیص اعتبارات فرایند های اجرایی، ایجاد ارتباط بین بودجه و نتایج عملکرد برنامه و ارائه اطلاعات قابل سنجش برای دستگاههای نظارتی.» به عنوان زیر معیار های عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی مشخص شد که در جدول ذیل قابل مشاهده است.

جدول ۱ عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی

ردیف	زیر معیار	اشاره خبرگان
c1	تفویض اختیار به مدیران ارشد برای اجرای قانونمند بودجه	۱۱
c2	التزام ارکان سازمان به اجرای صحیح ابعاد بودجه	۱۰
c3	پیروی از دستورالعمل ها و هزینه اعتبارات در ردیف های بودجه ای تعیین شده، اجتناب از جابجایی هزینه های عملیاتی و تخصیصی در سازمان	۸
c4	ارائه مبنائی صحیح برای اتخاذ تصمیم در خصوص تخصیص منابع	۱۲
c5	تمرکز بر شفافیت تمام و کمال فرایند های بودجه ای برای اطمینان از صحت هزینه های صورت گرفته از دید دستگاههای نظارتی	۹
c6	برپایی سیستم های مدرن مبتنی بر فناوری اطلاعات برای پایش دقیق هزینه ها، تخصیص اعتبارات و...	۹
c7	ارزیابی مستمر عملکرد مدیران و مبنا قرار دادن نتایج عملکرد به عنوان یکی از معیارهای تخصیص اعتبارات	۱۰
c8	تضمین و تحکیم پاسخگوئی از طریق مبادله موافقتنامه بین مدیران و مسئولین دستگاه های اجرایی و بین مسئولیت دستگاههای اجرایی و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور (به نمایندگی از طرف دولت)	۹
c9	ارائه مبنائی برای پاسخگوئی و دادن اختیارات لازم به مدیران در انتخاب نهادهای لازم برای تولید محصولات مورد نظر.	۸
c10	تاکید بر رشد بی توقف فناوری در فرایند های عملیاتی	۹
c11	تلاش برای تبیین شرایط پیچیده سازمان در تخصیص اعتبارات و بودجه های مربوطه	۹
c12	تسریع بخشیدن به استقرار سیستم مدیریت جامع عملکرد و حصول نتایج مناسب	۷
c13	تقویت حس مسئولیت پذیری مدیران در قبال اتخاذ تصمیمات تاثیر گذار بر فرایند بودجه در قالب افزایش پاسخگوئی دستگاههای اجرایی	۹
c14	ساختارمندی نحوه تخصیص منابع و افزایش کارایی و اثر بخشی منابع	۹
c15	ایجاد یک فرایند منطقی برای تصمیم گیری درخصوص بودجه که به طور مستقیم با فرآیند برنامه ریزی، اجرا، کنترل، ارزشیابی و گزارش عملکرد در ارتباط می باشد.	۱۰
c16	تمرکز بر رهبری منعطف و ساختار یافته برای اجرای استراتژیهای عملیاتی سازمان	۷
c17	تعهد مسئولین در قالب انسجام سازمان در کنترل هزینه های سازمانی	۸
c18	تبیین ابعاد وابستگی سازمان به منابع و توانمندی های خارج از سازمان	۱۰
c19	آموزش و توسعه دانش عملیاتی و اجرایی در بخش های بودجه ای	۱۱

c20	۶	بکارگیری مشاوران توانمند و تحلیل گر در زمینه تبیین و تشریح نحوه هزینه کرد اعتبارات تخصیصی
c21	۸	تمرکز فرآیند تصمیم گیری روی مهمترین مسائل و چالش هائی که دستگاه اجرائی با آن مواجه است.
c22	۶	برپایی ردیف خاص بودجه ای در اقدامات زیست محیطی
c23	۹	تمرکز بر بکارگیری فناوری های نوین و تجهیزات مدرن در فرایندهای سازمانی
c24	۸	تاکید بر بکارگیری و بهره مندی از دانش و تخصص داخلی و تخصیص بخشی از هزینه های پروژه ها برای تحقیق و توسعه در زمینه ایجاد و توسعه فناوری بومی سازی شده
c25	۱۲	در نظر گرفتن ابعاد زیست محیطی فرایندهای اجرایی در تخصیص بودجه لازم
c26	۹	تاکید بر آموزش تخصصی مجریان در تخصیص و تعیین اعتبارات اجرایی و عملیاتی
c27	۸	چارچوب زمانی واقعی برای بودجه بندی
c28	۹	بهبود تصمیم گیری در مورد موثرترین راه برای استفاده از منابع محدود سازمان
c29	۷	بهبود عملکرد از طریق پیوند دادن بودجه و عملکرد برنامه
c30	۸	بهره گیری از روش علمی و انعطاف پذیر، به منظور سازگار ساختن فرآیند بودجه ریزی با تحولات توسعه.
c31	۱۱	مشروعیت سازمان، عملکرد، اعضا، و مدیران و عملکرد آنها
c32	۱۰	منطقی بودن هزینه ها و اعتبارات درخواستی
c33	۱۲	نظارت مناسب و تخصیصی بر فرایندهای تعیین و تخصیص اعتبارات فرایندهای اجرایی
c34	۸	ایجاد ارتباط بین بودجه و نتایج عملکرد برنامه.
c35	۱۱	ارائه اطلاعات قابل سنجش برای دستگاههای نظارتی.

با توجه به اشاراتی که خبرگان در فرم های باز اظهار نظر در مورد عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی تعداد ۳۵ زیر معیار اصلی مورد شناسایی قرار گرفتند، برای قطعیت این موارد مراحل بعدی به صورت مرحله به مرحله انجام خواهد شد. یکی دیگر از ابزارهای متداول گردآوری اطلاعات میدانی، ابزار پرسشنامه است که امر جمع آوری داده ها را در سطح وسیع امکان پذیر می کند. از طریق پرسشنامه می توان دانش، علائق، نگرش ها و عقاید فرد را مورد ارزیابی قرار داد، به تجربیات قبلی وی پی برد و به آنچه در حال حاضر انجام می دهد، آگاهی یافت. بر اساس نتایج نظر سنجی از خبرگان و با رویکرد همراهی نتایج پژوهش با مطالعات معتبر داخلی و خارجی دسته بندی این زیر معیار ها در ۷ معیار اصلی (چارچوب ها و مقررات، شفافیت بودجه، عوامل ساختاری، عوامل مدیریتی، منافع عمومی، عوامل عملیاتی و عوامل درون سازمانی) اقدام به طراحی پرسشنامه ای در قالب پرسشنامه ۳۵ سئوالی با الهام از پژوهش های پیشین گردید. برای تعیین روایی پرسشنامه از نظرات استاد محترم راهنما و اساتید گروه مدیریت استفاده شد در ذیل جدول سئوالات و تعداد گویه های مربوط به هر مؤلفه آمده است.

جدول ۲ پراکندگی سئوالات مربوط به متغیرهای پژوهش

منبع	چینش	تعداد گویه	مؤلفه
نتایج نظر سنجی اولیه از خبرگان و مبانی نظری پژوهش	C1-C4	۴	چارچوب ها و مقررات
	C5-C9	۵	شفافیت بودجه
	C10-C15	۶	عوامل ساختاری
	C16-C21	۶	عوامل مدیریتی
	C22-C25	۴	منافع عمومی
	C26-C30	۵	عوامل عملیاتی
	C31-C35	۵	عوامل درون سازمانی

برای گردآوری اطلاعات مربوط به شناسایی عوامل از روش دلفی و برای اولویت بندی متغیرهای پژوهش از پرسشنامه ماتریسی مقایسات زوجی در این پژوهش استفاده خواهد شد؛ که با توجه به اینکه در این پژوهش از تکنیک AHP استفاده شد.

می توان جمع بندی نظریات اشباع شده خبرگان سازمان در راستای تحقق هدف پژوهش که همانا شناسایی و رتبه بندی عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی در شرکت بهره برداری نفت و گاز مسجد سلیمان است در جدول ذیل مشاهده نمود:

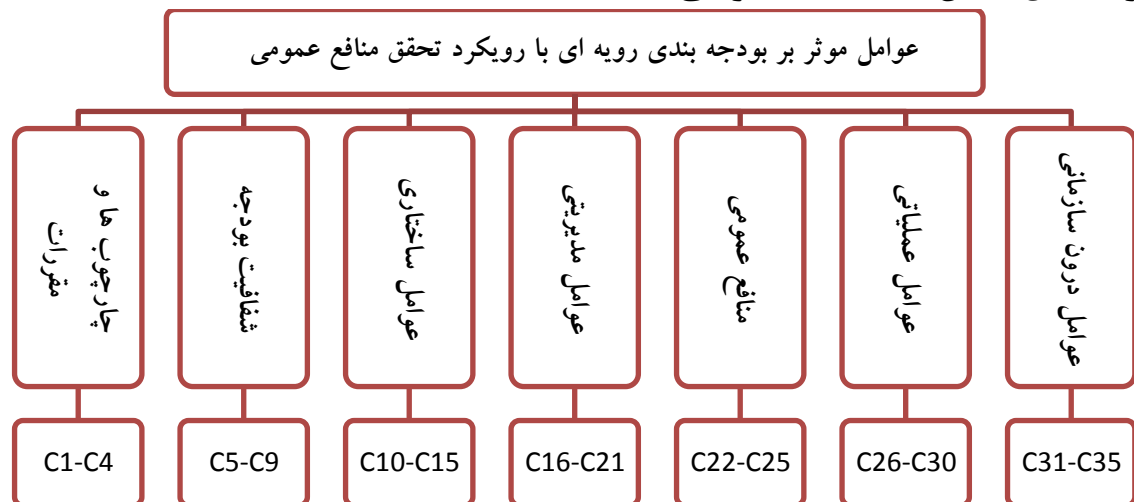
جدول ۳ جمع بندی نظریات اشباع شده خبرگان سازمان

هدف	معیار	زیر معیار
رویکرد تحقق منافع عمومی (مورد مطالعه: شرکت بهره برداری نفت و گاز مسجد سلیمان)	چارچوب ها و مقررات	آزادی عمل در اجرای قوانین
		سادگی اجرای ابعاد بودجه
		پیروی از دستورالعمل ها و هزینه اعتبارات در ردیف های بودجه ای تعیین شده، اجتناب از جابجایی هزینه های عملیاتی و تخصیص در سازمان
		ارائه مبنائی صحیح برای اتخاذ تصمیم در خصوص تخصیص منابع
	شفافیت بودجه	تمرکز بر شفافیت تمام و کمال فرایند های بودجه ای برای اطمینان از صحت هزینه های صورت گرفته از دید دستگاههای نظارتی
		برپایی سیستم های مدرن مبتنی بر فناوری اطلاعات برای پایش دقیق هزینه ها، تخصیص اعتبارات و...
		ارزیابی مستمر عملکرد مدیران و مبنای قرار دادن نتایج عملکرد به عنوان یکی از معیارهای تخصیص اعتبارات

		تضمین و تحکیم پاسخگوئی از طریق مبادله موافقتنامه بین مدیران و مسئولین دستگاه های اجرایی و بین مسئولیت دستگاههای اجرایی و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور (به نمایندگی از طرف دولت)
		ارائه مبنائی برای پاسخگوئی و دادن اختیارات لازم به مدیران در انتخاب نهادهای لازم برای تولید محصولات مورد نظر.
عوامل ساختاری		تاکید بر رشد بی توقف فناوری در فرایند های عملیاتی
		تلاش برای تبیین شرایط پیچیده سازمان در تخصیص اعتبارات و بودجه های مربوطه
		تسریع بخشیدن به استقرار سیستم مدیریت جامع عملکرد و حصول نتایج مناسب
		تقویت حس مسئولیت پذیری مدیران در قبال اتخاذ تصمیمات تاثیر گذار بر فرایند بودجه در قالب افزایش پاسخگوئی دستگاههای اجرایی
		ساختارمندی نحوه تخصیص منابع و افزایش کارایی و اثر بخشی منابع
		ایجاد یک فرایند منطقی برای تصمیم گیری درخصوص بودجه که به طور مستقیم با فرآیند برنامه ریزی، اجرا، کنترل، ارزشیابی و گزارش عملکرد در ارتباط می باشد.
عوامل مدیریتی		تمرکز بر رهبری منعطف و ساختار یافته برای اجرای استراتژیهای عملیاتی سازمان
		تعهد مسئولین در قالب انسجام سازمان در کنترل هزینه های سازمانی
		تبیین ابعاد وابستگی سازمان به منابع و توانمندی های خارج از سازمان
		آموزش و توسعه دانش عملیاتی و اجرایی در بخش های بودجه ای
		بکارگیری مشاوران توانمند و تحلیل گر در زمینه تبیین و تشریح نحوه هزینه کرد اعتبارات تخصیصی
		تمرکز فرآیند تصمیم گیری روی مهمترین مسائل و چالش هایی که دستگاه اجرایی با آن مواجه است.
منافع عمومی		برپایی ردیف خاص بودجه ای در اقدامات زیست محیطی
		تمرکز بر بکارگیری فناوری های نوین و تجهیزات مدرن در فرایند های سازمانی
		تاکید بر بکارگیری و بهره مندی از دانش و تخصص داخلی و تخصیص بخشی از هزینه های پروژه ها برای تحقیق و توسعه در زمینه ایجاد و توسعه فناوری بومی سازی شده
		در نظر گرفتن ابعاد زیست محیطی فرایند های اجرایی در تخصیص بودجه لازم
		تاکید بر آموزش تخصصی مجریان در تخصیص و تعیین اعتبارات اجرایی و عملیاتی
عوامل عملیاتی		چارچوب زمانی واقعی برای بودجه بندی
		بهبود تصمیم گیری در مورد موثرترین راه برای استفاده از منابع محدود سازمان
		بهبود عملکرد از طریق پیوند دادن بودجه و عملکرد برنامه
		بهره گیری از روش علمی و انعطاف پذیر، به منظور سازگار ساختن فرآیند بودجه ریزی با

تحولات توسعه.	عوامل درون سازمانی	
مشروعیت سازمان، عملکرد، اعضا، مدیران و عملکرد آنها		
منطقی بودن هزینه ها و اعتبارات درخواستی		
نظارت مناسب و تخصصی بر فرایندهای تعیین و تخصیص اعتبارات فرایندهای اجرایی		
ایجاد ارتباط بین بودجه و نتایج عملکرد برنامه.		
ارائه اطلاعات قابل سنجش برای دستگاههای نظارتی.		

مرحله اول تشکیل درخت سلسله مراتبی

نمودار ۱ درخت سلسله مراتب عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی

مرحله دوم مقایسه زوجی معیارهای تحقیق جدول ماتریس مقایسه زوجی معیارها

در روش AHP وزن هر یک از معیارها یکسان فرض نمی شود. به همین جهت پروفیسور ساعتی روشی ابداع کرده که قادر است تأثیر معیارها را بر یکدیگر و بر کل عملیات تحقیق محاسبه و اندازه گیری نمایند. تعیین وزن هر یک از معیارها نسبت به یکدیگر توسط گروه قضاوت کارشناسی صورت خواهد گرفت. نحوه کار همانند مرحله قبل می باشد که ابتدا معیارهای سطح اول در یک جدول که دارای دو ستون عمودی و افقی است بر اساس جدول ارجحیت ثبت خواهد شد در این مرحله عملیات گردآوری داده ها به پایان می رسد و جهت محاسبه، داده ها به نرم افزار معرفی می گردند. شایان ذکر است ماتریس مقایسات زوجی تحت پرسشنامه ای با عنوان پرسشنامه شماره ۲ در بین پاسخگویان توزیع گردید که در زیر به بررسی آن خواهیم پرداخت.

جدول ۴ مقایسه گزینه‌ها به صورت زوجی

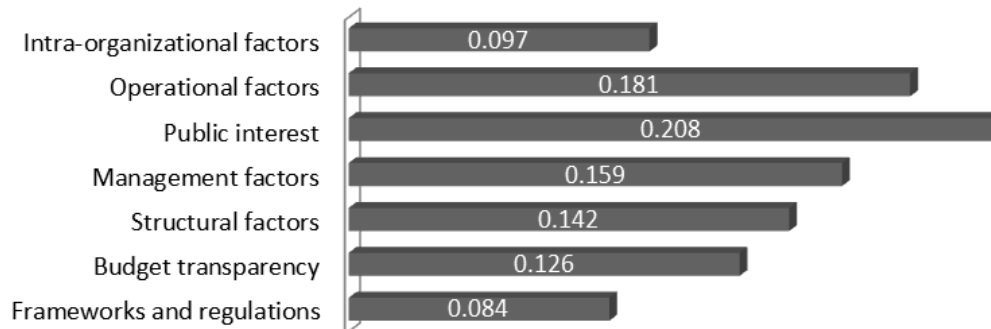
عوامل سازمانی	عوامل عملیاتی	منافع عمومی	عوامل مدیریتی	عوامل ساختاری	شفافیت بودجه	تأثیرات مقررات	چارچوب‌ها و مقررات
۳	۲	۴	۲	۵	۳		
۱	۲	۴	۳	۲			شفافیت بودجه
۲	۳	۵	۴				عوامل ساختاری
۱	۳	۱					عوامل مدیریتی
۵	۴						منافع عمومی
۲							عوامل عملیاتی
							عوامل درون سازمانی

۴-۶-۱ ماتریس ارجحیت عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی
 بر اساس خروجی نرم افزار اکسپرت چویس و تحلیل پرسشنامه‌های پژوهش، ماتریس ارجحیت بر اساس جدول ذیل مشخص شده است.

جدول ۵ ماتریس ارزش عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی

ارزش	عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی
۰,۰۸۴	چارچوب‌ها و مقررات
۰,۱۲۶	شفافیت بودجه
۰,۱۴۲	عوامل ساختاری
۰,۱۵۹	عوامل مدیریتی
۰,۲۰۸	منافع عمومی
۰,۱۸۱	عوامل عملیاتی
۰,۰۹۷	عوامل درون سازمانی

Preference of factors affecting procedural budgeting with the approach of realizing the public interest

incompatibility rate = 0.003

Missing judgment = 0.000

نمودار ۲ ارجحیت عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی

همانطور که مشاهده می شود چارچوب ها و مقررات با ارزش ۰,۰۸۴، شفافیت بودجه با ارزش ۰,۱۲۶، عوامل ساختاری با ارزش ۰,۱۴۲، عوامل مدیریتی با ارزش ۰,۱۵۹، منافع عمومی با ارزش ۰,۲۰۸، عوامل عملیاتی با ارزش ۰,۱۸۱ و نهایتاً عوامل درون سازمانی با ارزش ۰,۰۹۷ ماتریس ارجحیت عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی هستند.

نتایج

سؤال اول:

عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی در شرکت بهره برداری نفت و گاز مسجد سلیمان کدامند؟

بر اساس بررسی های به عمل آمده از مبانی نظری و مصاحبه های باز جمع آوری شده از خبرگان، متخصصین و خبرگان حوزه مدیریت و خط مشی گذاری شرکت بهره برداری نفت و گاز مسجد سلیمان در قالب پیاده سازی تکنیک دلفی و با تفکیک زیر معیار های ۳۵ گانه:

۱. تفویض اختیار به مدیران ارشد برای اجرای قانونمند بودجه
۲. التزام ارکان سازمان به اجرای صحیح ابعاد بودجه
۳. پیروی از دستورالعمل ها و هزینه اعتبارات در ردیف های بودجه ای تعیین شده، اجتناب از جابجایی هزینه های عملیاتی و تخصیصی در سازمان
۴. ارائه مبنائی صحیح برای اتخاذ تصمیم در خصوص تخصیص منابع
۵. تمرکز بر شفافیت تمام و کمال فرایند های بودجه ای برای اطمینان از صحت هزینه های صورت گرفته از دید دستگاه های نظارتی
۶. برپایی سیستم های مدرن مبتنی بر فناوری اطلاعات برای پایش دقیق هزینه ها، تخصیص اعتبارات و...
۷. ارزیابی مستمر عملکرد مدیران و مبنای قرار دادن نتایج عملکرد به عنوان یکی از معیارهای تخصیص اعتبارات

۸. تضمین و تحکیم پاسخگوئی از طریق مبادله موافقتنامه بین مدیران و مسئولین دستگاه های اجرایی و بین مسئولیت دستگاههای اجرایی و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور (به نمایندگی از طرف دولت)
۹. ارائه مبنائی برای پاسخگوئی و دادن اختیارات لازم به مدیران در انتخاب نهادهای لازم برای تولید محصولات مورد نظر.
۱۰. تاکید بر رشد بی توقف فناوری در فرایند های عملیاتی
۱۱. تلاش برای تبیین شرایط پیچیده سازمان در تخصیص اعتبارات و بودجه های مربوطه
۱۲. تسریع بخشیدن به استقرار سیستم مدیریت جامع عملکرد و حصول نتایج مناسب
۱۳. تقویت حس مسئولیت پذیری مدیران در قبال اتخاذ تصمیمات تاثیر گذار بر فرایند بودجه در قالب افزایش پاسخگوئی دستگاههای اجرایی
۱۴. ساختارمندی نحوه تخصیص منابع و افزایش کارایی و اثر بخشی منابع
۱۵. ایجاد یک فرایند منطقی برای تصمیم گیری درخصوص بودجه که به طور مستقیم با فرآیند برنامه ریزی، اجرا، کنترل، ارزشیابی و گزارش عملکرد در ارتباط می باشد.
۱۶. تمرکز بر رهبری منعطف و ساختار یافته برای اجرای استراتژیهای عملیاتی سازمان
۱۷. تعهد مسئولین در قالب انسجام سازمان در کنترل هزینه های سازمانی
۱۸. تبیین ابعاد وابستگی سازمان به منابع و توانمندی های خارج از سازمان
۱۹. آموزش و توسعه دانش عملیاتی و اجرایی در بخش های بودجه ای
۲۰. بکارگیری مشاوران توانمند و تحلیل گر در زمینه تبیین و تشریح نحوه هزینه کرد اعتبارات تخصیصی
۲۱. تمرکز فرآیند تصمیم گیری روی مهمترین مسائل و چالش هایی که دستگاه اجرایی با آن مواجه است.
۲۲. برپایی ردیف خاص بودجه ای در اقدامات زیست محیطی
۲۳. تمرکز بر بکارگیری فناوری های نوین و تجهیزات مدرن در فرایند های سازمانی
۲۴. تاکید بر بکارگیری و بهره مندی از دانش و تخصص داخلی و تخصیص بخشی از هزینه های پروژه ها برای تحقیق و توسعه در زمینه ایجاد و توسعه فناوری بومی سازی شده
۲۵. در نظر گرفتن ابعاد زیست محیطی فرایند های اجرایی در تخصیص بودجه لازم
۲۶. تاکید بر آموزش تخصصی مجریان در تخصیص و تعیین اعتبارات اجرایی و عملیاتی
۲۷. چارچوب زمانی واقعی برای بودجه بندی
۲۸. بهبود تصمیم گیری در مورد موثرترین راه برای استفاده از منابع محدود سازمان
۲۹. بهبود عملکرد از طریق پیوند دادن بودجه و عملکرد برنامه
۳۰. بهره گیری از روش علمی و انعطاف پذیر، به منظور سازگار ساختن فرآیند بودجه ریزی با تحولات توسعه.
۳۱. مشروعیت سازمان، عملکرد، اعضا، و مدیران و عملکرد آنها
۳۲. منطقی بودن هزینه ها و اعتبارات درخواستی
۳۳. نظارت مناسب و تخصصی بر فرایند های تعیین و تخصیص اعتبارات فرایند های اجرایی
۳۴. ایجاد ارتباط بین بودجه و نتایج عملکرد برنامه.

۳۵. ارائه اطلاعات قابل سنجش برای دستگاہهای نظارتی

به عنوان عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی در شرکت بهره برداری نفت و گاز مسجد سلیمان شناسایی شدند. این نتایج می توانند با مطالعات رضایی و همکاران (۱۳۹۸)، مسلمی و همکاران (۱۳۹۸)، حق پرست و همکاران (۱۳۹۸)، کورستی و همکاران (۲۰۱۹)، یاهایا و همکاران (۲۰۱۸)، چونگ و همکاران (۲۰۱۷)، پور عزت و همکاران (۱۳۹۷) همسویی داشته باشند.

سؤال دوم

وزن دهی عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی چگونه است؟

بر اساس بررسی های به عمل آمده از مبانی نظری و داده های جمع آوری شده از خبرگان، متخصصین و خبرگان حوزه مدیریت و خط مشی گذاری شرکت بهره برداری نفت و گاز مسجد سلیمان و پس از بررسی های انجام شده بر روی پرسشنامه مقایسات زوجی معیار های مورد بررسی می توان عنوان نمود که وزن دهی عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی به ترتیب ذیل می باشد.

چارچوب ها و مقررات با ارزش ۰,۰۸۴، شفافیت بودجه با ارزش ۰,۱۲۶، عوامل ساختاری با ارزش ۰,۱۴۲، عوامل مدیریتی با ارزش ۰,۱۵۹، منافع عمومی با ارزش ۰,۲۰۸، عوامل عملیاتی با ارزش ۰,۱۸۱ و نهایتاً عوامل درون سازمانی با ارزش ۰,۰۹۷، ماتریس ارجحیت عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی هستند. این نتایج می توانند با مطالعات رضایی و همکاران (۱۳۹۸)، مسلمی و همکاران (۱۳۹۸)، حق پرست و همکاران (۱۳۹۸)، کورستی و همکاران (۲۰۱۹)، یاهایا و همکاران (۲۰۱۸)، چونگ و همکاران (۲۰۱۷)، پور عزت و همکاران (۱۳۹۷) همسویی داشته باشند.

سؤال سوم

اولویت بندی عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی چگونه است؟

برای این موضوع عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی مورد بررسی و تعمق بیشتر قرار گرفته و مشاهده می شود از دید خبرگان شرکت بهره برداری نفت و گاز مسجد سلیمان منافع عمومی با ارزش ۰,۲۰۸ در رتبه اول اولویت عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی قرار گرفته و در رتبه های بعدی عوامل عملیاتی با ارزش ۰,۱۸۱ در رتبه دوم، عوامل مدیریتی با ارزش ۰,۱۵۹ در رتبه سوم، عوامل ساختاری با ارزش ۰,۱۴۲ در رتبه چهارم، شفافیت بودجه با ارزش ۰,۱۲۶ در رتبه پنجم، عوامل درون سازمانی با ارزش ۰,۰۹۷ در رتبه ششم و نهایتاً چارچوب ها و مقررات با ارزش ۰,۰۸۴ در رتبه هفتم اولویت بندی عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی را در اختیار دارند، نرخ سازگاری ۰,۰۰۳ نیز در بازه مقبول قرار دارد. این نتایج می توانند با مطالعات رضایی و همکاران (۱۳۹۸)، مسلمی و همکاران (۱۳۹۸)، حق پرست و همکاران (۱۳۹۸)، کورستی و همکاران (۲۰۱۹)، یاهایا و همکاران (۲۰۱۸)، چونگ و همکاران (۲۰۱۷)، پور عزت و همکاران (۱۳۹۷) همسویی داشته باشند.

پیشنهادهای مربوط به سؤالات پژوهش

با توجه به نتایج حاصل از تحقیق و مطالب مذکور در بخش‌های مبانی نظری تحقیق و نیز اطلاعات کسب شده از پرسشنامه‌ها، پیشنهاداتی به شرح زیر ارائه می‌گردد.

با توجه به شناسایی چارچوب‌ها و مقررات به عنوان یکی از عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی شرکت بهره برداری نفت و گاز مسجد سلیمان و با بررسی های لازم در زمینه مبانی نظری و پیشینه پژوهش با مطالعه نیاز سنجی های صورت گرفته برای توانمندی سازمان در انجام مسئولیت های ذاتی و تحقق اهداف وجودی خود که همانا اعتلاء سازمانی و نقش آفرینی در توسعه زیر ساخت های صنعت نفت به عنوان یکی از منابع اصلی درآمدی کشور است پیشنهادات ذیل مطرح میشود:

- آزادی عمل در اجرای قوانین (تفویض اختیارات قانونی برای اجرای بودجه)
- التزام ارکان سازمان به اجرای صحیح ابعاد بودجه (تسهیل و اجرایی نمودن مصوبات بودجه ای)
- پیروی از دستورالعمل ها و هزینه اعتبارات در ردیف های بودجه ای تعیین شده، اجتناب از جابجایی هزینه های عملیاتی و تخصصی در سازمان
- ارائه مبنائی صحیح برای اتخاذ تصمیم در خصوص تخصیص منابع می تواند زمینه های توسعه توانمندی های سازمان و استفاده از ظرفیت های موجود استان با هدف اعتلا توانمند یهای سازمان در صنعت نفت را فراهم نماید.
- با توجه به شناسایی شفافیت بودجه به عنوان یکی از عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی شرکت بهره برداری نفت و گاز مسجد سلیمان و با بررسی های لازم در زمینه مبانی نظری و پیشینه پژوهش با مطالعه نیاز سنجی های صورت گرفته برای توانمندی سازمان در انجام مسئولیت های ذاتی و تحقق اهداف وجودی خود که همانا اعتلاء سازمانی و نقش آفرینی در توسعه زیر ساخت های صنعت نفت به عنوان یکی از منابع اصلی درآمدی کشور است پیشنهادات ذیل مطرح میشود:
- تمرکز بر شفافیت تمام و کمال فرایند های بودجه ای برای اطمینان از صحت هزینه های صورت گرفته از دید دستگاههای نظارتی (ارائه گزارش های عملکردی و مبتنی بر دستورالعمل های شفافیت فعالیت ها و فرایند های اجرایی و عملیاتی سازمان)
- برپایی سیستم های مدرن مبتنی بر فناوری اطلاعات برای پایش دقیق هزینه ها، تخصیص اعتبارات و... (به روز رسانی فناوری های گزارش گیری و تحلیل سیر هزینه و عملیات اجرایی)
- ارزیابی مستمر عملکرد مدیران و مبنا قرار دادن نتایج عملکرد به عنوان یکی از معیارهای تخصیص اعتبارات (استفاده از نرم افزار های تحلیلی تخصصی بودجه)
- تضمین و تحکیم پاسخگوئی از طریق مبادله موافقتنامه بین مدیران و مسئولین دستگاه های اجرایی و بین مسئولیت دستگاههای اجرائی و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور (به نمایندگی از طرف دولت)
- ارائه مبنائی برای پاسخگوئی و دادن اختیارات لازم به مدیران در انتخاب نهادهای لازم برای تولید محصولات مورد نظر می تواند زمینه های توسعه توانمندی های سازمان و استفاده از ظرفیت های موجود استان با هدف اعتلا توانمند یهای سازمان در صنعت نفت را فراهم نماید.

با توجه به شناسایی عوامل ساختاری به عنوان یکی از عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی شرکت بهره برداری نفت و گاز مسجد سلیمان و با بررسی های لازم در زمینه مبانی نظری و پیشینه پژوهش با مطالعه نیاز سنجی های صورت گرفته برای توانمندی سازمان در انجام مسئولیت های ذاتی و تحقق اهداف وجودی خود که همانا اعتلاء سازمانی و نقش آفرینی در توسعه زیر ساخت های صنعت نفت به عنوان یکی از منابع اصلی درآمدی کشور است پیشنهادات ذیل مطرح میشود:

– تاکید بر رشد بی توقف فناوری در فرایندهای عملیاتی (تمرکز بر به روز رسانی فناوری های مورد استفاده در بخش های اجرایی و عملیاتی و سرمایه گذاری های متمرکز در امر تکنولوژیهای روز مورد استفاده در عملیات و فرایندهای اجرایی سازمان)

– تلاش برای تبیین شرایط پیچیده سازمان در تخصیص اعتبارات و بودجه های مربوطه (دانش افزایی مدیریت ارشد و برنامه ریزان سازمان برای تسهیل در امور اجرایی مرتبط با گزارشات عملکردی بودجه)

– تسریع بخشیدن به استقرار سیستم مدیریت جامع عملکرد و حصول نتایج مناسب (استفاده از اتوماسیون تخصصی و مبتنی بر اینترنت در عین امنیت داده ها و تضمین امنیت سیستم های پایش عملکرد بودجه ای سازمان)

– تقویت حس مسئولیت پذیری مدیران در قبال اتخاذ تصمیمات تاثیر گذار بر فرایند بودجه در قالب افزایش پاسخگویی دستگاههای اجرایی

– ساختارمندی نحوه تخصیص منابع و افزایش کارایی و اثر بخشی منابع (تبیین دستورالعمل های بودجه ای و ابلاغ آن به مدیران میانی و اجرایی سازمان)

– ایجاد یک فرایند منطقی برای تصمیم گیری درخصوص بودجه که به طور مستقیم با فرآیند برنامه ریزی، اجرا، کنترل، ارزشیابی و گزارش عملکرد در ارتباط می باشد می تواند زمینه های توسعه توانمندی های سازمان و استفاده از ظرفیت های موجود استان با هدف اعتلاء توانمندی های سازمان در صنعت نفت را فراهم نماید.

با توجه به شناسایی عوامل مدیریتی به عنوان یکی از عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی شرکت بهره برداری نفت و گاز مسجد سلیمان و با بررسی های لازم در زمینه مبانی نظری و پیشینه پژوهش با مطالعه نیاز سنجی های صورت گرفته برای توانمندی سازمان در انجام مسئولیت های ذاتی و تحقق اهداف وجودی خود که همانا اعتلاء سازمانی و نقش آفرینی در توسعه زیر ساخت های صنعت نفت به عنوان یکی از منابع اصلی درآمدی کشور است پیشنهادات ذیل مطرح میشود:

– تمرکز بر رهبری منعطف و ساختار یافته برای اجرای استراتژیهای عملیاتی سازمان (انعطاف در تصمیم های اتخاذ شده برای تسهیل در تامین نیاز های واحد های اجرایی و عملیاتی با در نظر گرفتن کمبود های موجود در زمینه بودجه و اعتبارات)

– تعهد مسئولین در قالب انسجام سازمان در کنترل هزینه های سازمانی (مهندسی مجدد بخش هایی از فرایندهای سازمانی که هزینه های سربار بالاتری نسبت به بقیه بخش ها دارند)

– تبیین ابعاد وابستگی سازمان به منابع و توانمندی های خارج از سازمان (نیاز سنجی دقیق فرایندهای اجرایی و عملیاتی سازمان)

– آموزش و توسعه دانش عملیاتی و اجرایی در بخش های بودجه ای

- بکارگیری مشاوران توانمند و تحلیل گر در زمینه تبیین و تشریح نحوه هزینه کرد اعتبارات تخصیصی
- تمرکز فرآیند تصمیم گیری روی مهمترین مسائل و چالش هائی که دستگاه اجرائی با آن مواجه است می تواند زمینه های توسعه توانمندی های سازمان و استفاده از ظرفیت های موجود استان با هدف اعتلا توانمند یهای سازمان در صنعت نفت را فراهم نماید.
- با توجه به شناسایی منافع عمومی به عنوان یکی از عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی شرکت بهره برداری نفت و گاز مسجد سلیمان و با بررسی های لازم در زمینه مبانی نظری و پیشینه پژوهش با مطالعه نیاز سنجی های صورت گرفته برای توانمندی سازمان در انجام مسئولیت های ذاتی و تحقق اهداف وجودی خود که همانا اعتلاء سازمانی و نقش آفرینی در توسعه زیر ساخت های صنعت نفت به عنوان یکی از منابع اصلی درآمدی کشور است پیشنهادات ذیل مطرح میشود:
- برپایی ردیف خاص بودجه ای در اقدامات زیست محیطی (توجه ویژه به اقدامات زیست محیطی و برنامه ریزی تخصصی با رویکرد حفظ منافع عمومی و زیست محیطی در فرایندهایی که امکان صدمه به محیط زیست را دارند)
- تمرکز بر بکارگیری فناوری های نوین و تجهیزات مدرن در فرایندهای سازمانی با رویکرد کاهش آلایندهای فعالیت های سازمانی
- تاکید بر بکارگیری و بهره مندی از دانش و تخصص داخلی و تخصیص بخشی از هزینه های پروژه ها برای تحقیق و توسعه در زمینه ایجاد و توسعه فناوری بومی سازی شده
- در نظر گرفتن ابعاد زیست محیطی فرایندهای اجرایی در تخصیص بودجه لازم می تواند زمینه های توسعه توانمندی های سازمان و استفاده از ظرفیت های موجود استان با هدف اعتلا توانمند یهای سازمان در صنعت نفت را فراهم نماید.
- با توجه به شناسایی عوامل عملیاتی به عنوان یکی از عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی شرکت بهره برداری نفت و گاز مسجد سلیمان و با بررسی های لازم در زمینه مبانی نظری و پیشینه پژوهش با مطالعه نیاز سنجی های صورت گرفته برای توانمندی سازمان در انجام مسئولیت های ذاتی و تحقق اهداف وجودی خود که همانا اعتلاء سازمانی و نقش آفرینی در توسعه زیر ساخت های صنعت نفت به عنوان یکی از منابع اصلی درآمدی کشور است پیشنهادات ذیل مطرح میشود:
- تاکید بر آموزش تخصصی مجریان در تخصیص و تعیین اعتبارات اجرایی و عملیاتی
- چارچوب زمانی واقعی برای بودجه بندی (زمان بندی تخصصی و حرفه ای پروژه ها و فعالیت های تخصصی سازمان)
- بهبود تصمیم گیری در مورد موثرترین راه برای استفاده از منابع محدود سازمان با کسب داده های صحیح و صریح از فعالیت ها و فرایندهای سازمان و هزینه ها و ابعاد دیگر آن)
- بهبود عملکرد از طریق پیوند دادن بودجه و عملکرد برنامه (تمرکز بر برنامه ریزی منعطف اما ساختار یافته و دارای چارچوب های ارتباطی قوی بین بخش های اجرایی و نظارتی)

- بهره گیری از روش علمی و انعطاف پذیر، به منظور سازگار ساختن فرآیند بودجه ریزی با تحولات توسعه می تواند زمینه های توسعه توانمندی های سازمان و استفاده از ظرفیت های موجود استان با هدف اعتلا توانمندی های سازمان در صنعت نفت را فراهم نماید.
- با توجه به شناسایی عوامل درون سازمانی به عنوان یکی از عوامل موثر بر بودجه بندی رویه ای با رویکرد تحقق منافع عمومی شرکت بهره برداری نفت و گاز مسجد سلیمان و با بررسی های لازم در زمینه مبانی نظری و پیشینه پژوهش با مطالعه نیاز سنجی های صورت گرفته برای توانمندی سازمان در انجام مسئولیت های ذاتی و تحقق اهداف وجودی خود که همانا اعتلاء سازمانی و نقش آفرینی در توسعه زیر ساخت های صنعت نفت به عنوان یکی از منابع اصلی درآمدی کشور است پیشنهادات ذیل مطرح میشود:
- مشروعیت سازمان، عملکرد، اعضا و مدیران و عملکرد آنها (استناد به قوانین و مقررات در زمان اعطا اعتبارات و بودجه بندی فعالیت های سازمان)
- منطقی بودن هزینه ها و اعتبارات درخواستی (پایش دقیق و تخصصی فعالیت های سازمان از رویکرد صحت هزینه ها و راستی آزمایی حرفه ای برای تطبیق هزینه ها و خروجی فعالیت های سازمانی)
- نظارت مناسب و تخصصی بر فرایند های تعیین و تخصیص اعتبارات فرایند های اجرایی (برپایی بخش های حرفه ای برای پایش و تصدیق اعتبارات و هزینه های صورت گرفته برای فرایند ها و فعالیت های سازمانی)
- ایجاد ارتباط بین بودجه و نتایج عملکرد برنامه (مبنا قرار دادن تحقق اهداف فعالیت های سازمانی در تخصیص اعتبارات و بودجه فعالیت های آتی بخش های سازمان)
- ارائه اطلاعات قابل سنجش برای دستگاههای نظارتی می تواند زمینه های توسعه توانمندی های سازمان و استفاده از ظرفیت های موجود استان با هدف اعتلا توانمندی های سازمان در صنعت نفت را فراهم نماید.

منابع

۱. ابراهیمی نژاد، ک. فرج وند. ا. (۱۳۹۷). بودجه از تنظیم تا کنترل، انتشارات سمت، چاپ هشتم
۲. احمدی ع. م. (۱۳۹۶). اصول و مبانی بودجه ریزی (با تاکید بر بودجه ریزی عملیاتی)، همدان: انتشارات نور علم
۳. امینی، م؛ بزرگ نژاد، ع. (۱۳۹۵). شناسایی موانع نظام بودجه بندی در مؤسسات آموزش عالی وابسته به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، اولین همایش بین المللی و سومین همایش ملی ایده های نوین در علوم مدیریت و اقتصاد، تهران، موسسه علمی کیان پژوهان،
۴. ایروانی مهابادی، م؛ برزگر، ع. (۱۳۹۵). جایگاه منفعت عمومی در آرای دیوان عدالت اداری در حوزه حقوق و آزادی ها، سومین همایش بسترهای فساد مالی و اداری در نظام حقوقی ایران با رویکرد اصلاح و توسعه نظام حقوقی، میبد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد میبد،
۵. آقائی، ت؛ سیف الهی ع. ب. (۱۳۹۷). تکامل بودجه دولتی تا بودجه عملیاتی و نظام GFS، تهران: انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی
۶. بابایی، ح؛ نادری سعید، ش. (۱۳۹۶). بودجه بندی پروژه ها بر اساس تکنیک های مدیریت مالی، ششمین کنفرانس بین المللی مدیریت پروژه، تهران، گروه پژوهشی آریان،
۷. برزوزاده، م. (۱۳۹۸). روش های اجرایی حسابداری تمام شده در بودجه ریزی عملیاتی. انتشارات تحسین.

۸. بیدرام، ر. (۱۳۹۸). قاعده تسلیط در رویه قضایی دیوان عدالت اداری با تاکید بر منفعت عمومی، دومین کنفرانس ملی و اولین کنفرانس بین المللی حقوق و علوم سیاسی، اردبیل، دانشگاه جامع علمی کاربردی شهرداری اردبیل - موسسه آموزش عالی علمی - کاربردی مدیریت شهری و روستایی اردبیل و موسسه زیست رهپویان ایده پرداز آرتا،
۹. پناهی، ع. (۱۳۹۵). بودجه ریزی عملیاتی، مفاهیم و الزامات. جزوه آموزشی دفتر مطالعات و برنامه و بودجه مرکز پژوهشهای مجلس.
۱۰. پورعزت، ع؛ دمرچی لو، م؛ کیانی، پ. (۱۳۹۷). شاخص های مفهوم پردازی از اصطلاح منفعت عمومی براساس قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه مطالعات مدیریت دولتی ایران ۱ (۲)
۱۱. جمشیدی، م؛ بزرگ نژاد، ع. (۱۳۹۶). شناسایی موانع نظام بودجه بندی در موسسات آموزش عالی وابسته به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، اولین همایش بین المللی و سومین همایش ملی ایده های نوین در علوم مدیریت و اقتصاد، تهران، موسسه علمی کیان پژوهان،
۱۲. حسن آبادی، م؛ صراف ع. ر. (۱۳۹۸). مدل نظام بودجه ریزی عملیاتی. تهران: انتشارات مرکز آموزش و تحقیقات صنعتی ایران، چاپ دوم
۱۳. حق پرست، م؛ چاوشی، ک. (۱۳۹۸). شناسایی و رتبه بندی عوامل موثر بر پیاده سازی بودجه ریزی رویه ای با استفاده از مدل الماس و تجزیه و تحلیل سلسله مراتبی فازی)، چهارمین کنفرانس ملی در مدیریت، حسابداری و اقتصاد با تاکید بر بازاریابی منطقه ای و جهانی، تهران - دانشگاه شهید بهشتی، دبیرخانه دائمی کنفرانس،
۱۴. خلعتبری، ح؛ عسگری، م؛ دهقان، ع. (۱۳۹۸). تعیین مدل بودجه بندی در شرکت مدیریت تولید برق ری، دومین کنفرانس بین المللی حسابداری و مدیریت در هزاره سوم، رشت، شهرداری رشت - دانشگاه فنی و حرفه ای میرزا کوچک صومعه سرا
۱۵. دانشوربنداری، ر. (۱۳۹۶). سودمندی اقلام صورتهای مالی در بودجه بندی زمان حسابرسی، دومین کنفرانس سالانه اقتصاد، مدیریت و حسابداری، اهواز، دانشگاه شهید چمران - سازمان صنعت، معدن و تجارت خوزستان،
۱۶. ذوقی بدرآباد، م؛ کوشا، ح. (۱۳۹۶). طراحی و تبیین مدل استوار بودجه بندی برای انتخاب پروژه های عمرانی در شرایط عدم اطمینان با استفاده از حکمرانی خوب، چهاردهمین کنفرانس بین المللی مهندسی صنایع، تهران، انجمن مهندسی صنایع ایران - دانشگاه علم و صنعت ایران
۱۷. رضائی، م. (۱۳۹۸). شناسایی عوامل موثر بر اجرای بودجه ریزی رویه ای، دومین کنفرانس بین المللی مدیریت، مهندسی صنایع، اقتصاد و حسابداری، تفلیس - گرجستان، دبیرخانه دائمی با همکاری دانشگاه امام صادق (ع)،
۱۸. رمضان، ا؛ اسماعیل زاده، م. (۱۳۹۸). بودجه بندی نوین در موسسات آموزش عالی، چهارمین کنفرانس ملی در مدیریت، حسابداری و اقتصاد با تاکید بر بازاریابی منطقه ای و جهانی، تهران - دانشگاه شهید بهشتی، دبیرخانه دائمی کنفرانس،
۱۹. سعادت، ک؛ شهرکی، ج. (۱۳۹۵). بررسی توزیع مخارج عمومی آموزش در استان سیستان و بلوچستان با روش تحلیل وقوع منفعت، کنفرانس ملی راهبردهای توسعه شرق ایران، زاهدان، دانشگاه سیستان و بلوچستان،
۲۰. سعیدی، پ؛ مزیدی، ع. ر. (۱۳۹۵). بودجه ریزی عملیاتی (مبانی، مفاهیم و الزامات قانونی). تهران: انتشارات نگاه دانش.

۲۱. سیدرضائی م؛ پورعزت، ع. (۱۳۹۴). بودجه بندی رویه ای: چارچوبی هدایت شونده برای معطوف ساختن سیستم بودجه بندی به تحقق منافع عمومی، نخستین کنفرانس ملی مدیریت دولتی ایران، تهران، دانشکده مدیریت دانشگاه تهران،
۲۲. سیدرضائی، ی؛ پورعزت، ع. (۱۳۹۴). بودجه بندی رویه ای: چارچوبی هدایت شونده برای معطوف ساختن سیستم بودجه بندی به تحقق منافع عمومی، نخستین کنفرانس ملی مدیریت دولتی ایران، تهران، دانشکده مدیریت دانشگاه تهران،
۲۳. شریف زاده، م؛ طاهری، ع. (۱۳۹۸). چالش های پیش روی بودجه بندی رویه ای در دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی و راه حل های موثر در کاستن آن، چهارمین کنفرانس ملی در مدیریت، حسابداری و اقتصاد با تاکید بر بازاریابی منطقه ای و جهانی، تهران - دانشگاه شهید بهشتی، دبیرخانه دائمی کنفرانس،
۲۴. شریفی، ر؛ مرزبان، ح. (۱۳۹۵). مقایسه تطبیقی عوامل موثر بر استقرار بودجه بندی عملیاتی در دستگاه های اجرایی استان خراسان شمالی و رضوی، دومین کنفرانس بین المللی مدیریت و علوم انسانی، استانبول - کشور ترکیه، موسسه مدیران ایده پرداز پایتخت ویرا،
۲۵. شقاقی، س. (۱۳۹۷). اصلاح مدیریت و افزایش اثربخشی (نشریه برنامه) شماره ۲۱۹.
۲۶. صفرزاد، ا؛ دیده خانی، ح؛ روحی، م. (۱۳۹۵). شناسایی و اولویت بندی موانع بکارگیری بودجه ریزی عملیاتی، همایش بین المللی افق های نوین در علوم مدیریت و حسابداری، اقتصاد و کارآفرینی، تهران، انجمن افق نوین علم و فناوری
۲۷. صیدافکن، س؛ نصیری، م؛ سیفی، ع؛ فلاح، ع. (۱۳۹۵). تحقیق حسابداری و منفعت عمومی، کنفرانس جامع علوم مدیریت و حسابداری، تهران، دبیرخانه کنفرانس جامع علوم مدیریت و حسابداری،
۲۸. طرهانی، ح؛ پرتوی، پ. (۱۳۹۷). خوانش اصول برنامه ریزی همکارانه از دریچه مفهوم منفعت عمومی و بکارگیری آن در نظام برنامه ریزی شهری ایران و نقش و وظایف برنامه ریزان، همایش بین المللی افق های نوین در مهندسی عمران، معماری و توسعه شهری، تهران، انجمن افق نوین علم و فناوری،
۲۹. عالی فامیان، م. (۱۳۹۶). چالش های فنی پیش روی پیاده سازی بودجه بندی عملیاتی، پنجمین کنفرانس بین المللی اقتصاد، مدیریت، حسابداری با رویکرد ارزش آفرینی، شیراز، موسسه آموزشی مدیران خبره نارون،
۳۰. عباسی، ا. (۱۳۹۸). مدیریت بودجه در بخش عمومی و رویکردهای نوین آن. تهران: انتشارات موسسه عالی آموزش و پژوهش.
۳۱. عبدالحی، ن؛ ناصرزاده، ن. (۱۳۹۸). امکان سنجی در جهت عملیاتی کردن، پیاده سازی و اجرای بودجه ریزی رویه ای در شهرداری های کشور (مورد مطالعه: شهرداری کلانشهر تبریز)، همایش ملی اقتصاد، مدیریت توسعه و کارآفرینی با رویکرد حمایت از کالای ایرانی، زاهدان، سازمان مدیریت صنعتی نمایندگی سیستان و بلوچستان،
۳۲. علوی طبری، ی؛ محمدی عظیم، ن. (۱۳۹۷). بررسی رابطه بودجه بندی بر مبنای فعالیت با بهبود عملکرد مالی، شواهدی از اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان آذربایجان شرقی، کنفرانس بین المللی نخبگان مدیریت، تهران، موسسه سرآمد همایش کارین،
۳۳. علوی متین، ح. (۱۳۹۵). اصول تنظیم و کنترل بودجه دولتی. انتشارات دانشگاه الزهراء، چاپ دوم.

۳۴. علی پورلری، م. (۱۳۹۷). چالش های فنی پیش روی پیاده سازی بودجه بندی عملیاتی، پنجمین کنفرانس بین المللی اقتصاد، مدیریت، حسابداری با رویکرد ارزش آفرینی، شیراز، موسسه آموزشی مدیران خبره نارون،
۳۵. فرجی، ا؛ دهخوارقانی، پ. (۱۳۹۷). شناسایی الزامات مالی و جهت گیری استراتژیک بودجه بندی رویه ای در ادارات دولتی شهرستان شاهین دژ، دوازدهمین کنفرانس بین المللی مدیریت استراتژیک، تهران، انجمن مدیریت راهبردی ایران،
۳۶. فرزیب، ر. (۱۳۹۶). مطالعه انواع تصمیمات و راهکارهای عملی در بودجه بندی سرمایه ای، کنفرانس جهانی مدیریت، اقتصاد حسابداری و علوم انسانی در آغاز هزاره سوم، شیراز، پژوهش شرکت ایده بازار صنعت سبز،
۳۷. فیل سرائی، م؛ ناصری، ح؛ محمدی، م. (۱۳۹۵). بررسی رابطه پیاده سازی حسابداری تعهدی با بودجه بندی عملیاتی بر مبنای عملکرد و جایگاه حسابرسی عملیاتی (مطالعه موردی دانشگاه علوم پزشکی خراسان شمالی)، چهارمین کنفرانس بین المللی حسابداری و مدیریت با رویکرد علوم پژوهشی نوین، تهران، شرکت ارتباط ارغوان ایرانیان
۳۸. قدیری اول، ح؛ نادری سعید، ش. (۱۳۹۸). بودجه بندی پروژه ها بر اساس تکنیک های مدیریت مالی، ششمین کنفرانس بین المللی مدیریت پروژه، تهران، گروه پژوهشی آریانا،
۳۹. قیصری، ر. (۱۳۹۵). مطالعه انواع تصمیمات و راهکارهای عملی در بودجه بندی سرمایه ای، کنفرانس جهانی مدیریت، اقتصاد حسابداری و علوم انسانی در آغاز هزاره سوم، شیراز، پژوهش شرکت ایده بازار صنعت سبز،
۴۰. الماسی، ح. (۱۳۹۸). نظام بودجه ریزی دولتی در ایران، تهران: انتشارات شهر آشوب.
۴۱. محمدی نائینی، س. (۱۳۹۶). ارائه مکانیزم بودجه بندی انطباقی فنی - مالی جهت مدیریت تأمین مالی پروژه های ساخت، سومین کنفرانس بین المللی صنعت احداث، تهران، موسسه تحقیق و توسعه صنعت احداث،
۴۲. مریدی، ح؛ توکلی، م؛ صارمی، ح. (۱۳۹۴). تاثیرات بودجه بندی بر عملکرد مالی مطالعه موردی کارخانه صدگل، اولین کنفرانس بین المللی مدیریت، اقتصاد، حسابداری و علوم تربیتی، ساری، شرکت علمی پژوهشی و مشاوره ای آینده ساز، دانشگاه پیام نور نکا،
۴۳. مستقیمی، ح. (۱۳۹۷). تحقیق حسابداری منفعت عمومی، دومین کنفرانس ملی حسابداری-مدیریت اقتصاد با رویکرد اشتغال پایدار نقش آن در رشد صنعت، ملایر، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ملایر،
۴۴. مسلمی، آ؛ اشراقی، م. (۱۳۹۸). امکان سنجی استقرار بودجه ریزی رویه ای در دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی بابل، اولین کنفرانس بین المللی و ملی مطالعات مدیریت، حسابداری و حقوق، تهران، موسسه پژوهشی مدیریت مدبر،
۴۵. نیازی، ع؛ سلیمانی، ا؛ نیازی، ف؛ شیری، ل. (۱۳۹۴). بررسی ارتباط بین نسبت اهرم مالی و بودجه بندی عملیاتی، سومین همایش ملی مدیریت کسب و کار و اولین همایش بین المللی حسابداری و اقتصاد مقاومتی، همدان، گروه پژوهشی اکباتان، مرکز آموزش فنی و حرفه ای همدان،
۴۶. ورمزیار، ح. (۱۳۹۵). بودجه ریزی عملیاتی در ایران. جزوه آموزشی دفتر برنامه ریزی و مدیریت اقتصاد کلان سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور.

۴۷. ویژه، م؛ امجدیان، ح. (۱۳۹۴). رویکرد فقهای شورای نگهبان در زمینه ی رویارویی مالکیت خصوصی و منفعت عمومی؛ مطالعه ی رویه ای، فصلنامه دانش حقوق عمومی ۴ (۱۲)

48. Chong, V. K. & Strauss, R. (2017). A model for establishing a procedural budgeting system. *Asia-Pacific Management Accounting Journal*, 12(1), 181-220.
49. Corsetti, G. & Roubini, N. (2019). Procedural Budgeting: A Guided Framework for Targeting a Budgeting System for Public Benefits. *The American Economic Review*, 86(2), 408-413.
50. Gupta, U. Ayoub, R. Kishinevsky, M. Kadjo, D. Soundararajan, N. Tursun, U. & Ogras, U. Y. (2018). Dynamic power budgeting for mobile systems running graphics workloads. *IEEE Transactions on Multi-Scale Computing Systems*, 4(1), 30-40.
51. Malik, A. K. Patel, V. Hewitt, G. Shah, A. & Nanda, S. S. (2018). Block-1 Genesis of Gender Budgeting: Global Scenario and Indian Initiatives. IGNOU.
52. Ostaev, G. Y. Gogolev, I. M. Kondratiev, D. V. Markovina, E. V. Mironova, M. V. Kravchenko, N. A. & Aleksandrova, E. V. (2019). Strategic budgeting in the accounting and management system of agricultural enterprises. *Indo American Journal of Pharmaceutical Sciences*, 6(4), 8180-8186.
53. Shafritz, Jay M. and Christopher P. Borick (2008). *Introduction public policy*. New York: Pearson education, Inc
54. Talmon, N. & Faliszewski, P. (2019, July). A framework for approval-based budgeting methods. In *Proceedings of the AAAI Conference on Artificial Intelligence* (Vol. 33, pp. 2181-2188).
55. Todaro, Michael P. and Smith, Stephen C. (2012). *Economic development*. 11 editions. Boston: Addison- Wesley, Pearson
56. Williams, E. St Denny, E. & Bristow, D. (2019). *Participatory budgeting: an evidence review*. n/a.
57. Willoughby, Katherine (2014). *Public budgeting in context: structure, law, reform, and results*. San Francisco: Jossey-Bass.
58. Yahaya, M. N. Uli, J. A. & Mohaiyadin, N. M. H. (2018). Identify the factors affecting procedural budgeting in organizations. *Advances in Natural and Applied Sciences*, 12(3), 55-60.
59. Young, R.D. (2019). *Performance basd budgeting system*, pp -2-5

Identifying and ranking the factors affecting procedural budgeting with the approach of realizing the public interest (Case study: Masjed Soleiman Oil and Gas Exploitation Company)

Mehdi Mohammadi Vala¹
Mohammad Tamimi^{*2}

Date of Receipt: 2021/05/02 Date of Issue: 2021/05/12

Abstract

This study was conducted with the aim of identifying and prioritizing the factors affecting procedural budgeting with the approach of realizing the public interest. Based on the summary of previous studies and based on the data obtained from the implementation of Delphi technique among the experts of Masjed Soleiman Oil and Gas Exploitation Company and its policy makers in this field, seven criteria are frameworks and regulations, budget transparency, structural factors, Management factors, public interests, operational factors and intra-organizational factors as the main components of factors affecting procedural budgeting were identified with the approach of realizing the public interest and prioritized using a hierarchical approach and implementing Expert Choice software. The results of statistical studies showed that in the opinion of experts of Masjed Soleiman Oil and Gas Exploitation Company, public interest with a value of 0.208 is in the first rank of the factors affecting procedural budgeting with the approach of public interest and in the next ranks are operational factors with a value of 0.181. In second place, managerial factors with a value of 0.159 in the third place, structural factors with a value of 0.142 in the fourth place, budget transparency with a value of 0.126 in the fifth place, intra-organizational factors with a value of 0.097 in the sixth place and finally frameworks and regulations with a value of 0.084 In the seventh place, they prioritize the factors affecting the procedural budgeting with the approach of realizing the public interest, and the adjustment rate of 0.003 is in the acceptable range. These results can change managers' decisions and cause some changes in their attitudes.

Keywords

Budgeting, public interest, Masjed Soleiman Oil and Gas Exploitation Company

1. Graduate student, Islamic Azad University, Shushtar Branch, Shushtar, Iran. (mohammadivalamehdi@gmail.com).
2. Faculty member, Islamic Azad University, Dezful Branch, Dezful, Iran. (Tamimi.mohammad@gmail.com)